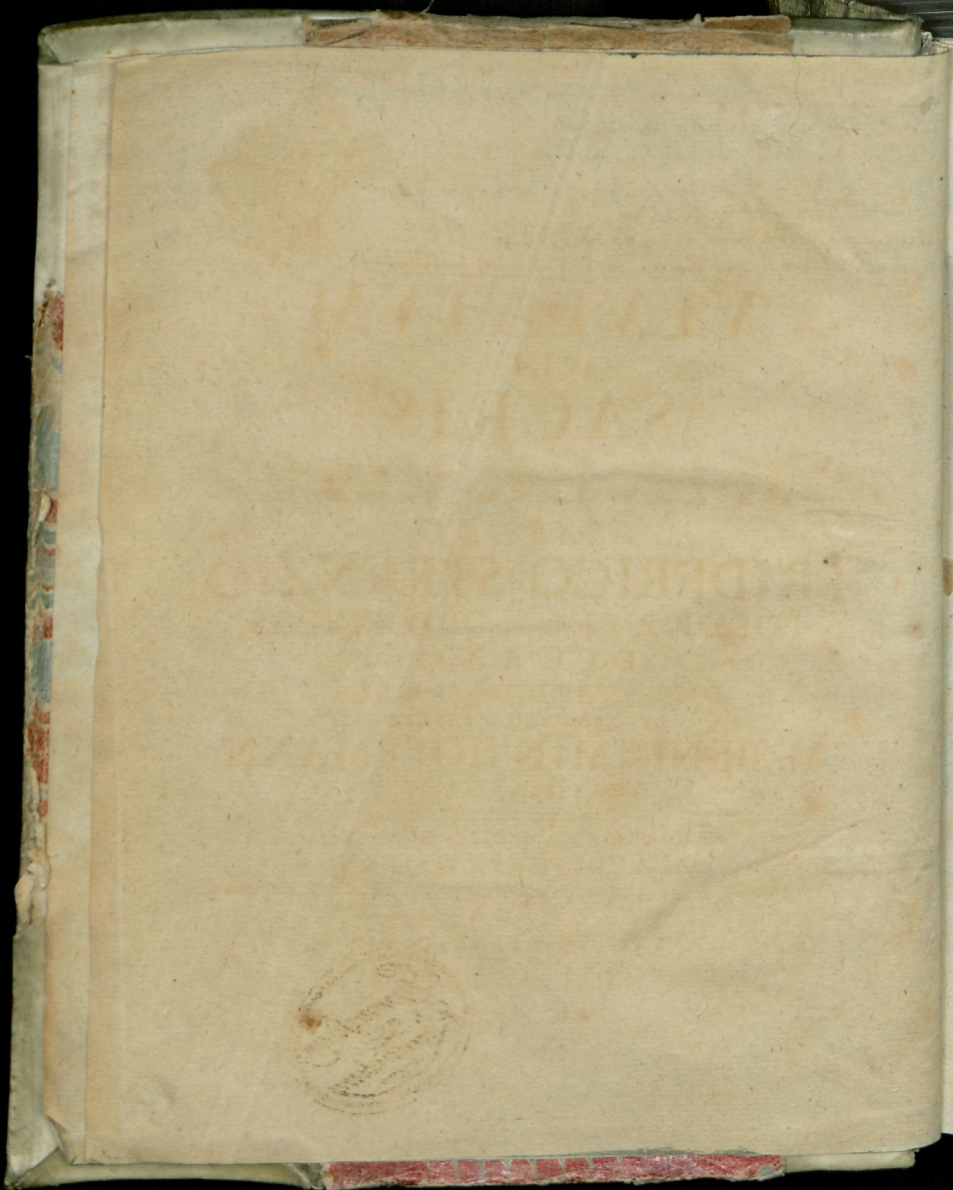

1)
2)
3)
4)
5)
6)

In hoc volumine continentur Disputationes sequentes.

- 1) Strunzig de ululatu in sacris minerva. b. 3
- 2) de sacris gentium in monachis Freyboj. b. 4.
- 3) Lobnig de igne gentilium facto in Israelitarum sacra injuria. b. 6.
- 4) Blum de Aethiopia gentilium. b. 2.
- 5) Zerger de evocatione demonum ex oppido Afferis b. 5
- 6) Gerthardi de Gog et Magog. b. 3.

56.

2. D. B. V.
DE

כּלִי גֵלִיָּהּ

SIVE

ARMATURA GOLIATHI,

Ad illustrandum 1. Sam. XVII, 4. seqq.

SVB AVSPICIO
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI,
DN. FRIDERICI AVGVSTI,
PRINC. REGII ET ELECTOR. SAXON. HEREDIS,
&c. &c. &c.

IN AUDITORIO MAJORI
Ad diem XIV. Mart. A. O. R. MDCCXI.

HORIS CONSUVETIS
PVBLICE DISPVTABVNT
PRAESES

IO. CHRISTOPHORUS VVICH-
MANNSHAUSEN,
LL. OO. Prof. Publ.

ET

RESPONDENS

M. CHRIST. EHRENFRIED HERMANNUS,
NOSSENA-MISN.

VITENBERGAE, EX OFFICINA CHRISTIANI SCHROEDTERI, ACAD. TYPOGR.

DE
TIT

ARMATURA
COLLATA

Abh. v. d. K. v. d. K. v. d. K.

SUB AUSPICIO

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI

DN. FRIDERICI AUGUSTI

PRINCEPS REGENS ET ELECTOR SAXON. HEREDIS

IN

IN AUDITORIO MAIORI

AD DIEM XIV. Mart. A. O. R. MDCCXL

HORIS COGNITIS

PUBLICE DISPUTAVIT

PLESSER

IO. CHRISTOPHORUS VVICH-

MANNSHAUSEN

L. O. Prof. Publ.

AT

RECTORIUS

M. CHRIST. EHRENFRIED HERMANNUS

NOSSEN-MISEN

VITTEBERGAE EX OFFICINA CHRISTIANI SCHEDELII, REG. TYPOG.

PROLOQUIUM.

DE GOLIATHO, ejusdemque armatura exposituri, id quidem recte constare existimamus, *Gath* urbem Philistaeorum, inter quinque principes eximia, ac principio, ut ex *Jos. XIII. 3.* & *I. Sam. VI. 16, 17.* cognoscimus, regia fuisse oriundum. Eundem patre *Rapha* usum esse, nemo est, quin ex *II. Sam. XXI. 19, 22.* & qui huic geminus locus est. *I. Chron. XXI. 5.* per se ipse intelligat, cum relatum leget, *Lachmim* quendam, gigantem Philistaeum, filium *Raphae*, fratrem *Goliath*, *Elbanani*, Herois, manu cecidisse. Matrem vero ejus, cuius nomen dicere conveniat, cum הגורי, sive *Gathaeus*, a patria perinde facile & usitate quidem, atque a matre, quod tamen *SCHMIDIUS* in *Comm. ad I. Sam. XVII. p. 583.* contendit, appellari potuerit, nostri esse iudicii negamus. Vt cunque rem putaveris, *Goliathum* certe ex illo gigantum genere, qui, *Josua* late victore, *Gazam*, *Gath* & *Asdod* se receperant, & ad *Davidis* usque tempora in urbe *Gath* potissimum perstitierant, extitisse, necesse est, fatearis. Atque idem ille tantum corporis mole ac robore, quantum audacia ac temeritate, confidebat, ut singulari aliquando certamine cum *Israelitis*, se arbitro, debellari posse existimaret. Eo consilio inter *Israeliticum*, *Philistaeum*que exercitum, quorum ille האלה בעמק; hic inter *Socuntem* & *Hazzaeam*, באבס רמים, castra posuerat, mane ac vesperi per quadraginta dies, medius procedebat, ac *Israelitas*,

convitiis, contumeliisque laceffitosis, ad decretoriam pugnam provocabat. Nec vero diu fastum hominis ac impotentiam DAVID, natu inter fratres minimus, maximus animo ac virtute, tulit, quin ulcisci civium injuriam, *Thraſonis*que ferociam coercere, secum, divino monitu, constitueret. Arma sibi ad pugnam delegit, quibus forte repelli, arcerique, canem, non, fortem, manuque strenuum, militem profligari posse, putes, quo major prostrati hostis infamia foret. Regiam enim, quam SAUL largitus erat, armaturam deprecatus, pedum capit, fundamque, & quos ex ea ingerere in *Polyphemum Philistaeum* posset, quinque lapides, e rivo collectos, in peram recondit. Venit ergo *David* inermis paene ad armatum, cui robur & aes triplex circa pectus erat, videt cominus *Gigantem*, cujus solo conspectu numerosus *Israelitarum* exercitus eminens contremiscebat, vincit frustra armis exquisitissimis, virumque immanitate, confidentem, unoque lapidis icu prostratum, proprio demum gladio jugulat. Cujus facti praestantia ut plenius cognoscatur, haud parum refert, depugnantium apparatus inter se contulisse, & quibus quisque armis usus sit, diligentius expendisse. Nobis sane DAVIDIS & GOLIATHI ARMATURA dignum visum est argumentum, in quo interpretando operam poneremus. Si enim fecisse pretium videntur, qui bellica *Graecorum*, *Romanorum*que instrumenta nobis delineaverunt, nequaquam nos temere in explicandis *Goliathi*, *Davidis*que, armis elaborabimus, quod id genus multo est antiquissimum, nec parum ad sanctioris historiae intelligentiam ejus notitia confert. Ne vero ad justae magnitudinem voluminis excrescat

crefcat opus, penfum cum CL. DN. RESPONDENTE
 ita partiemur, ut hac quidem Exercitatione nos de
 GOLIATHO, Ejusque ARMATURA, strictim expona-
 mus, ille de DAVIDIS, quo Goliathum vicit, APPA-
 RATU figillatim alia chartula, alioque die, quae ad
 illuſtrandam pugnam pertineant, edifferat.

COMMENTATIO.

I.

THRASONEM itaque *Gathacum*, ad certamen
 ſingulare prorumpentem, propius contem-
 platuris, principio videndum eſt, qua mente
 אִישׁ הַבְּנִים à Scriptore divino appelletur. Vi-
 deas hic ſingulos propemodum inter ſe discrepare in-
 terpretes, omnes tamen in duas generatim factio-
 nes dividi, quarum altera, vocabulum בֶּן־בְּנִים, quod
ſilium, altera, à בֵּין, quod *inter*, ſignificat, deduci oportere,
 contendat. Qui à בֶּן, *ſilius*, ejus origines repe-
 tunt, eorum aliqui *Goliathum* ajunt אִישׁ הַבְּנִים *vi-*
rum duorum filiorum dici, quod eſſet ἀνὴρ δύο υἱῶν, ut
 LXX. Graeci habent, vel, ut ſimiliter Syrus & Arabs,
 رَجُلٌ جَاهِلٌ بَيْنَ بَنِي بَدْرٍ *Vir virorum, ſi-*
ve vir potens, qui, ſive molem corporis ſpectes, duo-
 rum hominum magnitudinem aequaret, ſive virtu-
 tem bellicam, multis praefaret unus, plurimorum-
 que robori ac fortitudini ſolus par haberetur. Vide-
 tur huc praeter ceteros intendiſſe animum D. LU-
 THERUS, cum Ebraeam illam *Goliathi* appellationem
 lingua vernacula *Rieſen* interpretaretur. Ar *Vulga-*
tiae auctor, novo prorfus conſilio, אִישׁ הַבְּנִים *Spuri-*

um transfert, hoc est, ut CASPAR SANCTIUS
Comment. in h. l. adnatat, *Gigantem*, confuso duo-
 rum, aut plurium virorum, quibus mater succubue-
 rit, femine genitum. Quod ridiculum commentum
 ut veri speciem indueret, non puduit GROTIUM fin-
 gere, *Gigantes*, legum quippe omnium, ac certi con-
 jugii, contemptores, vaga libidine usos, *σποράδην* con-
 ceptos, incertis que adeo genitoribus prognatos esse,
 prorsus ut idem dici videatur, gigantem quenquam,
 an spurium, appelles. Rem sane putamus indignis-
 simam, *Grotium* cum iis facere, qui, ut *Vulgate Ver-*
sionis, veluti *Thaidis*, quam deperiant, turpissimos nae-
 vos quoquo modo infacent, quidlibet fingunt, tur-
 bant, miscent, ac vel puerorum risui se exponunt.
 Interpres *Anglus*, ab iis, quos recensuimus, aliquan-
 tulum diversus, GOLIATHUM *Champion*, hoc est, pu-
 gilem dixit, ratus haud dubie, אִישׁ הַכְּנִיז, *virum duo-*
rum filiorum, vocari, qui, singularibus certaminibus as-
 suefactus, viritim solet dimicare. Ab his autem om-
 nibus prorsus discedunt, qui כְּנִיז a praepositio-
 ne בֵּין, nominum instar in dualem numerum, ex pun-
 cto (י), flexum esse, opinantur. Primus id CHALDAE-
 US animadvertit, cum *Ebraeas* voces אִישׁ הַכְּנִיז per
 גְּבֵרָא מִכְּנִיזוֹן, *virum ex inter illos*, exprimeret. Cu-
 jus mentem undequaue non assecutus est CAJE-
 TANUS, quando sensit, *Goliathum* אִישׁ הַכְּנִיז *virum*
mediatum ideo nuncupari, quod e mediis *Philistae-*
orum castris, e mediis popularibus suis, omnium con-
 sensione processerit. Propius attigerunt eum, qui
 cum ABARBENELE ad h. l. *Goliathum* putant ita appel-
 latum esse: לְפִי שְׁחִיָּה בֵּין הַמַּעֲרֹכֹת, vel ut KIM-
 CHIUS ad h. l. scribit, לְפִי שְׁחִיָּה יֵצֵא יוֹם יוֹם בֵּין שְׁתֵּי
 הַמַּעֲרֹכֹת

: **איש הבני** h. e. quod medius inter
 duos montes, vel exercitus, geminasque acies, staret, sin-
 gularemque sibi pugnam decerni postularet, ut ajunt SA-
 LOMO GLASSIUS *Philol. s. Tract. I. cap. III. n. 3. p. 126.*
 PAGNINUS, *Vat. ablus, Caspar Sanctius, Piscator*, alii,
 ad h. l. Placuit haec expositio etiam CLERICO, qui
 in *Comment.* ad h. l. Mibi, inquit, maxime arridet eo-
 rum interpretatio, qui intelligunt **בני**, quasi esset me-
 dietatum, א **בין** inter, quod auderet solus procedere in-
 spatium, quod erat inter duas acies, sive vallem. Et sa-
 ne tam plana illa, tamque expedita ac prona est, ut
 facile palmam ceteris praeripiat, nec adjectione par-
 ticulae **א**, quam SCHMIDIUS ad h. l. ut sensus fiat:
Processit Goliath אל הבני in medietates: comminisci-
 tur, indigeat. Neque vero temere fecerit, qui, plura
 argumenta uno vocabulo complexus, *Goliathum* **איש**
הבני dictum esse, cum eodem *Schmidio* crederet, quod
 e mediis *Philistaeis*, omnium suffragio, eo quidem
 consilio electus esset, ut cum eo, quem *Israelitae* e
 medio suo elegissent, medio inter utrumque exerci-
 tum spatio, de palma, nomine omnium civium, decer-
 taret. Nam, quod *Goliath* ad singularem *Israeliti-*
tas pugnam provocat, ibique *aut* imperium fore, un-
 de victoria fuerit, haud dubie de communi popula-
 rium suorum consilio fecit, cum penes unum, eum-
 que privatum, non sit, uter populus utri imperet, de-
 cernere, certamque civium libertatem in dubiam, nec
 necessariam, imperii servituti que aleam dare. Fuit sa-
 ne illud genus pugnae singularis ac decretoriae ut
 antiquissimum, & ad bella sine magna clade, sine multo
 sanguine populorum, finienda, inventum, ita nunquam,
 inconsulto invitoque exercitu utroque, susceptum.

JOA.

JOABUS certe & ABNER II. Sam. II, 14, 15. ex suis quisque
 castris duodenos deligebant ex pacto juvenes, qui, ma-
 gnorum exercituum animos gerentes, concurrerent,
 ac inter se velitarentur. ROMANI item, ALBANIque,
 cupiditate regni ad arma stimulati, in trigeminorum
 fratrum, *Horatiorum, Curiatorumque*, virtute ac for-
 tuna aliquando imperium ponebant, icto foedere, ut
 cujus populi cives eo certamine vicissent, is alteri
 populo cum bona pace imperitaret. id quod narrat
 LIVIUS *Lib. I. c. XXIV.* Nec T. MANLIUS quondam,
 nisi de voluntate imperatoris, extra ordinem pugna-
 vit, solus inter duas acies, spe metuque pendentibus
 circa hominum animis, congressus cum *Thrasone*
 quodam *Gallico*, magnitudine corporis eximia, qui, in
 vacuum, de quo occupando crebra erant praelia, pon-
 tem procedens, quantum maxima poterat voce, in-
 clamarat: *Quem nunc Roma fortissimum Virum habet,*
procedat agedum ad pugnam, ut noster duorum eventus o-
stendat, utra gens bello sit major; ut idem refert Livius
L. VII. c. IX. & X. Maxime his geminum *Goliath*, in
 medium inter duas acies procedentis, publicumque
 imperium ac servitium in discrimen certaminis fero-
 cissime adducentis, facinuserat. Haud igitur inepte
 pro *Ebraeo* אִישׁ הַכְּנִיזִים in *Complutensi* LXX. Graeco-
 rum Codice est ὁ ἰσραηλιτῆς, secus atque in *Alexandrino*
 & *Aldino* ἀνὴρ ὁ ἀισραηλιτῆς, quanquam ut, quod res est,
 fateamur, ex alio id interprete videtur surrogatum,
 cum nec in *Vaticano Codice* reperiat, nec, quod ju-
 dicat CLERICUS l.c., vero consentaneum sit, eundem
 interpretem in eodem loco à se diffidere.

II. Hunc

II.

Hunc autem איש הכניס ad gigantum referri familiam oportere, ex גבהו *altitudine*, sive, ut *Arabs* habet, ג'ז' longitudine ejus, à ג'ז' pro ג'ז' longus, procerus fuit, quae שש אמות וורת *sex cubitos & spithamam* exaequabat, colligitur. Quae ut plenius intelligatur, accurate cognoscendum est, quanta sit mensurae, הורה & האמה, cum nostra commensae, proportio. Et si enim omniū judicia, opinionesque, interpretum concordant, אמה generatim esse id, quod GRAECI πῆχος, ROMANI *cubitum, ulnam*, GERMANI *Ellenbogen, Elle* nuncupant; iusta tamen ejus dimensione aliquantum inter se plerique discrepant. SUIDAS namque πῆχος ait esse, τὸ ἀπὸ τῆ ἀγκύωνος μέχρι τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς ἕκταμα, *spatium inter flexum brachii & digitos manus in longitudinem porrectum*. COCCEJUS in *Lex. p. m. 21.* אמה spatium ab ἀγκύωνι ad summum digitum medium descriptum demensumque interpretatur. Nec minor sententiarum diverſitas in definiendis אמה, *ulnae*, hujus partibus deprehenditur. Enimvero *Suidas* πῆχος, sive *cubitum* πῶδας β' *duos pedes*, πῶδα autem 15 δακτύλους *sedecim digitos* exaequare statuit. LYRA in *Comment. ad h. l. cubitum uni & dimidio pedi* parem facit. ROBERTSONIUS in *Radice אמה p. 33.* eundem cum *quinque palmis, sive viginti digitis*, committitur. MERCERUS *sacra à profanis* distinguit *cubita*, & illa quidem *sex*, haec vero *quinque palmorum* fuisse, asseverat. BUXTORFIUS in *Lex. Talm. p. 112.* tres אמות i. e. *cubitos* in Sanctuario extitisse adstruit, quorum primus *quinque palmos*: secundus, quem בינוני, *medium*, vocat, *sex*: tertius vero *decem* complexus fuerit.

B

fuert. CLERICUS *Comment. in Gen. VI. Ebraeorum*
cubitum omnino aequalem *Aegyptio*, multum autem
à *Babylonia*, *Græco*, ac *Romano*, *Turcorumque Pika*,
quæ vox ἀπὸ τῆς πῆχης videtur orta, diversum pu-
tat. *Ebraicum* enim, ait, excedere *Babylonia*, *Graja*, ac
Romana cubita, quippe palmos tantum quinque lon-
ga, uno palmo, excedi autem à *Turcorum* mensura,
quam *Pika* vocant, tamen duplicis ea generis esse,
perhibeatur. Qua quidem in re uti cum EDUARDO
BERNARDO, qui *Libr. III. de Mensuris & Ponderibus An-
tiquorum*, cubiti mensuram sesquipedalem, sive XVIII.
unciarum, esse asserit, discordat, ita CUMBERLAN-
DIO, qui in libro *Londini cl. lo C LXXXVI.* ea de
caussa edito, cubitum *Ebraicum Aegyptiaco* prorsus æ-
quiparat, & GRAVIO, qui in *Libro de Pede Romano*
NILOMETRII, in *Cairo* urbe asservati, cum imaginem
descripsit, tum cubitorum, quæ in eo sunt, mensuram,
assentitur. Illam autem mensuræ communionem
e frequenti, quod ISRAELITIS cum AEGYPTIIS inter-
cessit, commercio, sanguinis item, qua uterque po-
pulus conjungebatur, propinquitate exortam, inpr-
mis putat *Noachicæ* navis, quem *Moses* explicat,
commensu approbari. At inanes doctissimorum
quorumque uirorum de *Ebraici cubiti* ratione con-
tentiones natas iudicat ex ambiguitate vocis ~~מֵדָנָה~~
quæ, ut *cubitum Ebraicum* proprie significet, ab *Ara-
bis* tamen ad mensuram quinque, sex, ac octo pal-
morum denotandam indiscriminatim adhibeatur.
Ex quibus tandem conficit, *Ebraicum sanctuarii* cubi-
tum, quem VULGATUS *Ezech. XLIII, 13.* VERISSIMUM
nuncupat, sex duntaxat palmos, palmum autem qua-
tuor digitos, digitum sex granorum *borderaceorum*.
latitu-

*latitudinem complecti. Quae si ita se habent, facile, qui in arithmeti-
 cis exercitati sunt, intelligent, constare CLERICO haud inique rationem, quando i. Sam.
 XVII, 4. collatis Ebraeorum, Romanorumque, mensuris, Goliathum ait, XI. pedes & tres pollices longitudine
 aequasse, cum ceterorum hominum statura vix sex pedes plerumque superet. Aptè quidem ad Clerici
 mentem CASPAR SANCTIUS, ad Ezech. c. XL, qua-
 tuor cubitorum communem fere hominum staturam
 asserit: at multum discrepat, cum Goliatho sesquial-
 teram ejus rationem cum XII. digitis attribuit, retur-
 que, זרת non palmum vulgarem & minorem, sed
 סמידיאנו, majorem, duodecim digitis constantem, de-
 signare. Ab utroque longius secedit JO. CASPAR EI-
 SENSCHMID in suis de Ponderibus & mensuris Vete-
 rum Romanorum, Graecorum, Ebraeorum, Commenta-
 riis, Argentorati 1708. editis, p. 119, ubi mensuras cu-
 bito minores ita distinguit, ut זרמא palmum, quatuor
 digitorum spatium, seu sextam cubiti partem, סמידיא-
 נו, dodrantem, זרת, dimidium cubitum, interpretetur.
 COCCEJUS contra in Lex. p. 104. זרת ex Exod. XXVIII,
 16, Jof. XL, 12. Ezech. XLIII, 13. semper cum סמידיאנו,
 einer Spanne, perinde ut δ δ , comparat, videturque
 in Arabis consensione, qui pro Ebraeo זרת vocem
 شبر, quae intervallum inter pollicem digitumque an-
 gulari diductos, significat, inniti. Eodem redit,
 quod KIMCHIUS in Libro Radicum, & ex eo BUXTOR-
 FIUS in Lexico annotarunt. Quorum rationes omni-
 um si conferamus, utcumque existimemus cubitum,
 ii quidem rem attigisse prorsus censendi sunt, qui
 זרת mensuram à palmo diversam interpretantur, cum
 Ezech. XLIII, 13, זרת inter & זרמא expresse distingui vi-
 dea-*

deatur. Neque tamen ausit quisquam mensuram, רזי הנמה *רזי* per *רזי הנמה*, *semissem*, sive *dimidiam ulnam*, in tanta certae proportionis ignoratione, certo definire, quanquam vero sit simillimum, proxime accessisse eam ad *spithamae* rationem. De cubitis tantisper cum CLERICO diffidebimus, dum aequalitatem mensurae *Ebraeae Aegyptiacae*que fortioribus afferuerit argumentis. Cum enim populos, ab una prognatos origine, frequentique mistos commercio, maxime mensurarum proportionem, nostro etiam aevo, differre videamus, haud praeter rem veremur, ut de *Ebraeis* cubitis ex NILOMETRIO accurate queat judicari. Sed causam Clerici copiosius disceptent, qui in una rationum proportionumque dimensione quasi tabernaculum vitae suae collocarunt. Nobis sane *Ebraea* illa cubita a cubiti humani longitudine propius abfuisse videntur, quod id genus mentionum antiquissimum est, & suae origini rectius constat, nec portentosam nimis hominum proceritatem facit. Quae si cogitassent *οἱ ἰσδομηνοντα*, certe non habuissent, cur *Goliathum*, qui *sex ulnarum & spithamae* *minius* homo in *Ebraeo* dicitur, *τεσσαρων πήχων*, *quatuor cubitorum*, fuisse traderent, fontesque subdola interpretatione temerarent, aut, ne supra fidem dictum videatur, si sex eum excessisse cubitos ajerent, vererentur. Si enim brevior illa AUGUSTI statura *Suetonio* visa est, quae pedes quinque & dodrantem aequavit, quis *Goliathi* admodum miretur magnitudinem, quam vix quatuor cubitos crediderit superasse?

III.

Quis, & quantus fuerit GOLIATHUS, diximus:

con-

consequitur ut de armis, quibus instructus proces-
 sit, exponamus. Armorum vulgo alia *σικερασια* si-
 ve *Φυλακτήρια* ad protegendum munitumque corpus com-
 posita, alia *ἀμυντήρια*, ad premendos profigandosque ho-
 stes comparata existimantur. Quod utrumque ge-
 nus cum in *Goliath* armatura deprehendamus, de
 munimentis corporis, *galea, lorica, ocreis*, primum, ea
 quidem lege dicemus, ut cum singulorum mem-
 brorum dignitate armorum, quibus *clipeum* subjun-
 gemus, ordinem commetiamur. Neque enim, quae
Ezech. XXIII, 24. usurpatur dictio, *כובע ומגן*, *casse-*
dem ac *clipeum*, magis *σικερασίων* numero eximitur,
 quam illa *HIRTII* de *Bell. African.* cap. XII. *Jamque*
cum procul hostis conspici posset, milites in campo jubet ga-
leari & ad pugnam parari: aut quae *CAESAR* de ac-
 commodandis propter pugnam insignibus, induen-
 dis galeis, scutorumque tegmentis detrahendis, tra-
 dit, de *Bell. Gall. L. II. c. XXI.*

IV.

Primum inter corporis gigantei tegumenta di-
 vinus Scriptor *כובע* nuncupat. Atque id ipsum est,
 quod *Graecorum* vocabulis *κέφαλή* ac *κύβη*, forte & *Hispa-*
norum *Cabeza*, & *Gallorum* *Cabassat*, originem dedit,
 quodque capitis munimentum, *galeae, cassidive Ro-*
manorum simile esse, inter omnes interpretes conve-
 nit. *Galeas* quidem ista capitum operimenta prima
 aetas proprie appellabat, quae ex felina pelle confi-
 ciebantur. *καλή* enim *felis* est, aut simile isti animal,
 quod *ἰκτίδα* *Graeci*, *Latini* *muskelam*, alias vocant,
 unde & *HOMERUS* *galeam* *ἰκτιδῆν* nominat. Et quan-
 quam

quam deinceps e canum fluviatricorum, luporumque,
pellibus fieri ejusmodi tegmina, quae κύνες inde, ac
λύκοι, dicebantur, coepissent: galeae tamen nomen
ἀπό παλαιῆς χρήσεως & iis, & quibuslibet περὶ μεΦαλαίαις
alii omni aevo commune mansit. Cum eodem ve-
ro *Cassidis* notionem, foemineo genere, frequenter,
permutant *Latini*, cujus vocis originem VOSSIUS in
Etymol. Lat. p. 113, auctoritate *Isidori Lib. XVIII. c. XIV.*
fultus, à vocabulo κάρα, quo caput significatur, repe-
rit, ut cassis, quasi *Carassis*, primum à *Tuscis* dicta vi-
deatur. Quodsi cassis cum galea, quemadmodum
monet idem *Vossius* l. c., proprie ita differt, ut illa de
lamina, haec de corio facta perhibeatur, כובע *Goliath*
תשתך rectius *cassidem* dixeris, propterea, quod כובע
תשתך hoc est, *aerea*, ab ipso *Scriptore* divino appel-
letur. Constat enim inter omnes תשתך *aes*, *aeruginem*,
cuprum, *aes cuprium*, vel *abeneum*, denotare, &
verbo תשתך, *auguratus est*, *divinavit*, *curiose* & *callide*
observavit, *magiam exercuit*, *ortum debere*, *forte*,
quod aeris tinnitu ad ea opus esset, aut ipso aere iti-
dem varie uterentur. Sunt equidem, quibus persua-
sum est, *cassidem* hanc ab *Historiae sanctioris* condi-
tore תשתך כובע *aeream* vocari similiter, ut si *Poetae*,
quae *ferrea* sunt, *aerea* arma appellitent, quoniam
aeris usus prior ferri usu fuit, aut si quis cujuslibet
formae librum δελτόν nominet, vel quamlibet char-
tam βιβλίον, vel lapides sepulchrales, aut monumenta
publica, Πίνακας, de quorum tamen vocabulorum
prima significatione EUSTATHIUS *Iliad. γ.* secus prae-
cepit. NICOLAUS sane de LYRA ferream *Goliathi*
cassidem fuisse credit, nactus socium opinionis *Dio-*
nysum Carthusanum, qui in *Enarrationibus* suis, *aes*,
ait,

ait, pro omni metallo sumi, nec cassides proprie de
aere, sed de ferro, fieri solere. Eandem in rem
TOSTATUS: *Aerea*, inquit, *cassides* haec vocatur, non
quod de aere tota, sed de ferro esset, quia de aere *cassides*
fabricari non poterat. At non videntur nobis tanti
esse isthaec opinionum commenta, quin certam pro-
priamque vocis נחשת notionem hic tenendam esse
censeamus. Si enim נחשת hic omnino *ferrum* est,
quam tandem scriptori sacro caussam putes fuisse,
quamobrem sigillatim כרוז, *ferri*, mentionem in de-
scriptione hastae praeferratae faceret, & שקלים נחשת
v. 5. a כרוזים שקלים expresse definiteque distingueret.
Animadvertent illud interpretes *Chaldaeus*, *Syrus*,
Arabs, quippe quorum quilibet *Ebraicum* נחשת, prout
linguae suae ratio tulit, expressit. CHALDAEUS
namque pro נחשת כובע habet קורס נחשת, *Syrus*
נחשת, *Arabs* من نحاس, quibus
geminam esse vocem קורס, in *Complutensi Graecorum*
Codice additam, deprehendimus. Ceterum *Syro* vo-
cabulo נחשת, quod & hoc loco, & *Eph.* VI, 17. ac
I. *Theff.* V, 8. invenitur, parum convenit cum *Ebraicae*
vocis כובע notionem, quando *Arabicum* من نحاس, cui *Syrum*
illud simillimum est, omne armorum genus, ut GO-
LIUS *Lex.* p. 1225. docet, notat: rectius *Chaldaeo* קורס
vel קורסה, quippe quod, veluti *Graecorum* voci κόρυς
affine, *galeam*, sive *cassidem*, proprie designat. Ejus
autem cassidis quae forma fuerit, cum sacrae literae
reticeant, haud quisquam temere definierit. Conje-
cturis tamen si quis locus sit, in modum *spicae*, aut
pyramidis, aut *metae sacchari*, ab ambitu satis lato in
acutum cacumen fastigiatam fuisse, est, cur suspice-
mur.

mur. Auctor enim ARUCH sub radice כבכ discrete
 electeque docet, כבכ כבכ esse כבכ כבכ *capitula*
spicarum, ejusdemque formae antiquitus extitisse cas-
 lides, BRAUNIUS de *Vest. Sacerd. Hebr.* p.507. diligen-
 ter ac enodate commentatur. Quorum auctoritate
 si standum sit, haud inepte, cristatam simul fuisse *Go-*
liathi galeam, augureris, quoniam & ad spicarum
 formam id accedit propius, & in antiquissima cassi-
 dum ornamenta apte convenit. Jam olim enim, ut
 auctor est POLYBIUS, alii ad vultus gravitatem ma-
 jestatemque augendam, *πτερόηα τεφάρα*, *corona plumea*,
 de gallorum, pavonum, olororum, ceterarumque avium
 pennis confecta, vel pilis equinis (unde Homero *λόφος*
ἰπποχάλης, *κνήμη ἰπποχίς*) cassides exornabant: alii ad
 injiciendum terrorem, simulacris aereis, picos, phoeni-
 ces, corvos, gallos, urforum item, leonum, arietum, apro-
 rum, sphingum, tigrisumque capita, ac taurorum, uro-
 rum, hircorumque cornua mentientibus, galeas fasti-
 giabant. Cujus rei testes sunt PLINIUS L. X. c. XLIII.
 & PLAUTUS, quando militem corniculante galea
 armatum, in scenam producit, ab eoque Comoediae
 CORNICULARIAE nomen imponit. Quod si quis
 ovatam speciem giganteae cassidi attribuere malit,
 habet, quod ab interprete *Arabe* petat, qualecunque
 conjecturae firmamentum. Ille enim quod in *Ebræo*
 כבכ est, כבכ reddit, quae vox, uti a verbo *כבכ*,
 quod in prima quidem conjugatione, *ova* excludendi,
 in octava autem *galeam gestandi* notionem habet, de-
 ducenda est, ita vi hujus originis, & ovum, & cassi-
 dem *כבכ*, h. e. *ovi formam referentem*, significat,
 cujusmodi nec priscis fuit seculis ignorata. Quae
 utcumque animadversa fuerint, aut existimata, illud
 saltem

saltim conjectando evincemus, *Goliathi* cassidem, cum aenea fuerit, haud dubie, more aliarum recentioris aevi, laevigatam ita & perpolitam fuisse, ut, percussu radiorum solarium, praefringere oculorum aciem, mentirique fulgura videretur. Atque ea, על ראשו, על ראש, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ut LXX. Graeci, eodemque sensu *Chaldaeus* ac *Syrus* habent, super caput ejus, vel ut *Arabs* minus presse, على راسه, super eo, fuisse dicitur. Id quod argumento est, galeam *Goliathi* summum caput figillatim texisse, non aequè vultum, saltim non frontem, quippe quam *David* filicis ictu perfregit. Quo rectius illa כלי מגן על הראש *Integumentum protegens capitis verticem*, ab auctore *MICHILOL JOPHI*, & ab *ABARBANELE*, בית הראש שעושה מנחשת, domus, sive receptaculum capitis ex aere factum, vocatur, quippe in quod conveniunt illa *Abarbanelis*, quae subnectuntur, verba. והנכון שהיה יקוף לבר על ראשו והמלה ממצוה והיה נשאר ממצוה מגולה שבו הכהו רגליו: למעלה ממצוה והיה נשאר ממצוה מגולה שבו הכהו רגליו: Explorato verum est, solum verticem superne opertum galea ad frontem usque, frontem autem ipsam nudam fuisse, quippe quam *David* percussit. Fuit ergo *Goliathi* cassis, si non ab earum, quarum prominentibus lamellis nares quoque praemunitas esse, contra *Paschalium*, cetera diligentem veteris imprimis *Galeae*, explanatorem, *BARTHIUS* in *Adversariis* demonstrat, ab istarum tamen, quae omnem vultum, exceptis oculis, abscondiderunt, & quas *Angli*, *Germanique*, proprie *Helm*, ab *helen* sive celando, appellasse creduntur, formis aliena.

V.

Satis ita tectum quidem aeratumque caput, sed
 C
 nec

nec minori cura corpus gigantis reliquum commu-
 niendum videbatur. Enimvero, praeterquam quod,
 collum lamellis catellisque, à galea pendentibus, re-
 centioris aevi more, conceptum fuisse, vero fit simi-
 le, expressis etiam conceptisque verbis שריון קשקשים
 הוא לבוש squamea lorica ipse vallatus quasi, armatusque,
 dicitur. שריון igitur, si ad membrorum dignitatem
 armorum ordinem componas, merito secundum à
 casside ἐν τοῖς Φυλακτικαῖς ὄπλοις locum occupat. Ori-
 ginem vocis à verbo שרה, quod solvendi, dimitten-
 di, habitandique notionem habet, communiter repe-
 tunt Grammatici, nec tamen, quae sit derivati nomi-
 nis cum significatione fontis sui cognatio, vel defini-
 unt apte, vel inveniunt. Id quidem apertius constat,
 pro שריון, interdum שריון I. Reg. XXII, 34. Jes. LIX,
 17 aut שריה Job. XLI, 18 & שריון Jerem. XLVI, 4. quo
 tamen nomine Deut. III, 9. & Ps. XXIX, 6. mons Libano
 contiguus, Hermon scilicet, sive Senir, designatur, in
 numero autem plurium & שריוני Nehem. IV, 10 &
 שריונות II. Chron. XXVI, 14. utroque genere, eadem-
 que significandi vi, usurpari. CHALDAEUS, quod in
 Ebraco est, שריון integrum h. l. transcripsit; Syrus
 ἰμφορωτικὸς **שריון**, quo arteriam, nervum, fistulam
 pulmonis alias, sed Ephes. VI, 14. I. Thess. V, 8. Apoc. IX,
 9. loriam, & Col. II, 19. numero plurium ἰμφορωτικῶς
שריון commissuras denotat, expressit. Arabs جوشن
 vocat, quae vox & pectus significat, & pectoris mu-
 nimentum. GRAECIS שריון Ἰσχαξ est, quo vocabulo
 ea sigillatim corporis pars, quae inter collum & inguina
 interjacet, costisque clauditur, tanquam à σοξῆν, salire,
 moveri, quod cordis pulmonumque palpitatio ibi sen-
 tiatur,

tiatur, proprie, tralate autem *vestis, cingulum, aut munimentum eam ambiens*, definitur. Inde HESYCHIUS *θώρακα λοξίμου* interpretatur, cui consonat *Latinorum lorica*, quod, SALMASIO *Exercit. Plin. p. 612. iudice*, ex *θώρακα*, perinde ut ex *δορός lorus*, ex *δωρίον lautium*, ex *δάκρυα, lacrima*, ortum traxit. Etsi autem vocabulo *θώραξ*, aut forma potius diminutae significati-
 onis, *θώρακιον*, ad quodlibet munimentum, aut propugnaculum, inprimis vero ad *θρυγμόν*, quem nostrates *cine Brust-Wehr* appellant, designandum *Graeci* non minus, quam *Latini*, voce *lorica & lorícula* interdum usi sunt: constat tamen inter omnes, utraque appellatione frequentissime, ac potissimum, id ex armorum genere significatum esse, quod *Germani cinnen Harnisch*, sive *Küris* nuncupant. Neque vero est, quod multum dubitemus, vocabulum *Harnisch*, Gallico *Harnois*, quod *acrineum* quid quasi notat, & *Küris Latino* Corium, quippe ex quo, & crudo quidem bovino, loricae primum, teste ALEXANDRO ab ALEXANDRO *Genial. Dier. Libr. I. c. XX. p. m. 51.* & HADRIANO JUNIO in *Nomenclatore*, confectae sunt, origine cognatum, ambasque adeo voces à prima, & antiquissima loricarum materia nomen fortitasse, nisi posterius à *Graeco νόγος*, quod est *galea*, quisquam malit derivare. Fuit igitur שריון *Goliathi lorica*, sive *pectoris munimentum*, at non de corio, nec vulgari rudique modo constructum. Appellatur enim שריון קשקשים *lorica squamarum*, sive *squamæa*. קשקשים autem proprie *squamas*, quibus pisces gaudent, esse, vel illud *Talmudicum* in *Cholin fol. 66. a. b.* nos docet: תרע שהרי עופות יש להן קשקשת כרגליהן : כרגליהן Scito, quasdam aves in pedibus habere squamas,

mas, quales sunt piscium. Neque tamen de squamo-
 sis piscium exuviis factam *Goliathi* lorica[m] propterea
 quis existimet, quam aperte constat aeneam fuisse.
 Est nimirum origo vocis קשקש a verbo קש, quod
perplexum, intricatum, rigidum esse, ut nec solvi faci-
 le, nec explicari, nec flecti possit, significat, arcessen-
 da, cujus vi piscium quidem squamis, quod tam per-
 plexe pertinaciterque corpori cohaerent, & difficul-
 ter penetrentur, tributum id usu praecipue nomen
 est, tralatum tamen haud infrequenter ad quaelibet
 opera, squamatim contexta, ac pertrinicissime soli-
 diffimeque continentia, utroque numero, & in nu-
 mero plurium utroque etiam genere, significanda.
 Qua quidem notione cum verbis קש, קש, קש, קש, for-
 mae suae affinibus, & omnibus, quae inde fiunt,
 nominibus, differt. Apte igitur CHALDAEUS *Ebr. acco*
 קשקש vocem גלבין, reddit, quippe qua constat
 aequae squamas designari. Eam namque vocabuli,
 multitudinis numerum exprimentis, scripturam, a
 forma singulari גלבא, ex omnibus, qui prostant, Co-
 dicibus hic agnoscimus, tamen & KIMCHIUS *Com-*
ment. h. l., & AUCTOR ARUCH גלרון ב. ב. in ג. ב. mutato,
 scriptitent. Squamosam ergo *Goliathi* fuisse lorica[m],
 nemo est, quin pervideat. At id tamen aequae inter in-
 terpretes non convenit, solisne perpetuis & arctis an-
 nulorum aereorum catenationibus contextam eam,
 totam ac solidatam, an bracteis tantum, squamatim,
 cohaerentibus, obtectam & pictam quasi fuisse, existi-
 memus. Prius certe illud visum est KIMCHIO, cujus
 ad h. l. verba sunt. כן כול טבעת ושבעת של שרון הלוייה
 כמן קשקשת לסתום נקב הטבעות כרוי שלא יבוא חץ בתוך
 הטבעות. *Nam quisque annulus loricae suspensus erat in*
modum

modum squamæ, ad obstruendum foramen annulorum, ne
per eos transfret sagitta. Quicum paria fecit BEN
MELECH in Michlol Jobi h. l. ubi שקששים שריון ita πα-
ρασημα. הַרְוָה לומר עשו מעשה קשקשים שאמרן הַרְוָה
אלוהו קשקשים הקבועות בו כלומר עד כל שבעת ושבעת של
השריון הלוייה בו כמין קשקשת של ברזל לסתום נקף
הטבעת: Eodem, הטבעת כדו שלא יבא הן בהוך הטבעת:
redit Vulgati & LXX. Graecorum interpretatio, quo-
rum ille loricam hamatam, hi θωααα αλυσιδωτων, cate-
natam, sive catenulis, ut CORNELIUS a LAPIDE ver-
tit, contextam, appellant. Ad quorum mentem,
Commentator Syrus plane לְבַשׁוֹן הַרְוָה
filiam pectoris catenatam, & ALPHONSVS TOSTA-
TVS hamis, hoc est, catenulis, sive uncinis pluribus con-
catenatis, contextum vocat. Secus tamen cum R.
Salomone, & R. Esaiâ, quorum verba LVDOVICVS de
DIEV Animadvers. in h. l. excitavit, sentiunt SYRVS
Paraphrastes, qui שקששים Ebraeum לְבַשׁוֹן הַרְוָה
loricam bracteata vel laminatam, VATABLVS, qui
loricam squamis aereis operam, TIRINVS, qui thora-
cem ex aeneis laminis contextum, interpretantur. LY-
RA quoque loricam ipsam, quam reticulatam fuisse
putat, a שקששים distinguit, quando super loricam,
ait, Goliathum habuisse armaturam de laminis ferreis,
per modum squamarum ordinatis, factam, ne per
loricae foramina sagitta, spiculum, aut gladius, tran-
siret. Eandem in rem CAJETANVS Comment. adh. l.
Lorca, inquit, fabricata describitur laminis aereis, ad si-
militudinem squamarum piscis, ita, quod induebatur lorica
squamosa, h. e. lamina laminam contigente, sicut squama
squamae jungitur in pisce. Quae expositio novissime
C 3 etiam

etiam JO. CLERICO arrisit, utpote cui *lorica squamarum* videtur esse lorica laminis constans, quarum aliis aliae, squamarum instar, impositae sint. Atque hoc armaturae genus in iis, quae ad orientem solem pertinent, terris & notissimum fuisse, & usitatissimum, praeter ceteros BOCHARTUS in *Phaleg*. L. III. cap. XIII demonstrare satagit. Nec sane ignorarunt prisca secula loricas ferreis lamellis, squamatim confectis, dispunctas & exornatas, quae *συνδακτων λεπιδατων* nomine vulgo celebrantur, tamen, praecedentibus temporibus, notior *κατωτατων, αλυσιδατων, αγκυρωτατων*, hoc est, *catenatarum, & reticulato opere contextarum*, usus, praecipue apud Gallos, obtinuisse videatur. Quas causas cum perinde, atque certam ac propriam vocabuli *שקשק* vim, diligentius ponderamus, propius est, ut ab iis stemus, qui *שריון שקשק* ajunt esse *loricam aeneis laminis, squamatim conferteque junctis, continentem*.

VI.

Proportionem autem loricae istius cum commetiri omnino cum mole corporis gigantae oportuerit, *משקל השריון, pondus loricae, השתת אלפים נחשת שקלים, quinque mille siclorum* extitit. De cujus ponderis ratione ut constet liquidius, tum effecisse nobis videbimur, cum, quid *שקל* hic fit, explicite definierimus. Atque illud quidem principio in vulgus notum esse censemus, *שקל* antiquitus non *aes signatum, aut monetam, solo pretio, auctoritate publica constituto, valentem, sed certum met allorum, cussorum quoque, pondus haberi*. Id enim & in vetustissimam cora.

commerciorum rationem, quae appensis, repensis-
que pecuniis, non numeratis, inibatur, & in origines
vocabuli, quas in verbo שקל, *isánu, σαδμύλευ, appen-*
dere, reperia, rectius convenit. Inde CHALDAE I
non תקלה tantum, quod est ab Ebraeo שקל, murata
prima litera, sed פלט etiam, a verbo ponderandi פלט
Ezech. IV, 10. & סלע, quod lapidem proprie, deinde
pondus, & figillatim tandem Siclum denotat, passim,
cum eo commutant: LXX. Graeci autem id modo
σίλον, modo σαδμων, modo δίδραχμον, interpretantur.
Prorsus ut multum errent, qui loricae Goliathi non
quingties mille siclos aequasse pondere, sed totidem
siclorum pretio emtam esse contendunt. Siclos au-
tem singulos עשרים גרה, hoc est, ut LXX. Graeci red-
dunt, *εικοσι βόλοις*, aut minutissimis aeramentorum
segmentis valuisset *Exod. XXX, 13. Levit. XXVII, 25.*
Num. III, 47. Ezech. XLV, 12. aperte docerur. Vnde
facile totius loricae pondus aestimari fere poterat,
si, quam divinior historia definivit, eadem omnium
siclorum fuisse ratio communiter crederetur. At
quod aliquando שקל הקדש, *Siclus Sanctuarii*, nonnun-
quam אבן הסלך II *Sam. XIV, 26.* nominatur, id vero
quamplurimis materiam dedit, de duplici siclorum
genere, quorum prius appellant *sacrum & majus*, quod
XX, nimirum gerarum esset, posterius *vulgare, minus,*
profanum, provinciale, regium, civile, politicum, quod
semisiclo sacro responderet, cogitandi. Idem CL.
Viro, SEBASTIANO SCHMIDIO, praeter ceteros vi-
sum est, *Fasciculo Dissp. Diss. XIV. de Didrachmis a*
Christo solutis Matth. XVII, 24. seqq. adhibito tamen,
aliquo pervulgatae opinionis temperamento. Esti
enim *siclum sacrum a siclo profano omnino distinguen-*
dum

dum iudicat; utriusque tamen generatim idem pondus, at valore diversum, fuisse ait, propterea, quod *siclus sacer* e puro solidoque argento cufus sit, *profanus* autem non nisi octavam partem argenti, ceteras septem aeris, habuerit. Atque inde factum putat, ut uterque siclus duarum quidem drachmarum pondus aequaret, sacer tamen materiae bonitate tantum, quantum duo profani, valeret. Quae omnia eo consilio erudite ac subtiliter a *Viro CL.* disputantur, ut LXX. *Græcos* cum JOSEPHO ac PHILONE conciliet, quippe quorum illi *siclum sacrum* per *δίδραχμον*, hi per *τετραδραχμον* interpretantur. Nec aegre quisquam, *Christi* aevo ita evenisse, sibi forte persuaserit, quo *Iudaei Babyloniorum, Græcorum, Romanorum*que imperio subinde pressi, gentiumque commercii frequentius permitti, externis aliquantum legibus adflescere sunt coacti. At, libera eorum republica, & *Mosis* quidem aetate, eam fuisse siclorum rationem, ut credamus; nullo adhuc idoneo nos argumento adactos videmus. Nam quod *siclus* sigillatim *שקל הקדש*, *siclus sanctuarii*, interdum nuncupatur, id vero non ad indicandam *sicli sacri* a *profano* aliquo dissimilitudinem, sed ad exemplum normae publicae, in divina aede asservatae, ad quod omnium ponderum ratio proportiove communiter exigi deberet, constituendum referri oportere, conjectamus. Quam in rem PATRICIUS, *Comment. in Exod. XXX, 13.* simile laudat JUSTINIANI *Imperatoris* institutum, qui, ut certae ponderum ac mensurarum publicarum regulae in praecipuis civitatum templis custodirentur, edicto sanxit. Consimilem huic morem CASPAR EISENSCHMID in *libello* supra laudato *Sect. II. cap. I.* p. 65.

p. 65. etiam penes *Argentoratenses* obtinere refert,
 quippe a quibus in mole, ad aerarii usus olim exalta-
 ta, quam *den Pfennig-Thurm* appellant, & in quam
 semel per annum, memoria videlicet D. JOANNIS
 BAPTISTAE, aditus patet, communis mensurae nor-
 ma & exemplum de solido metallo asservetur. Nec
 vero *הבן המלך* *pondus regium*, II *Sam.* XIV, 13 com-
 memoratum, a *שקל הקדש* *siclo sanctuarii* diversum fu-
 isse, ut statuamus, ullo diviniore indicio Codicis per-
 movemur. Ut enim *הבן* generatim quidem omne
pondus, propterea quod lapidibus primum usi homi-
 nes ad expendendas res videntur, *Deut.* XXV, 15, at
 h. l. tamen siclum sigillatim ac praecipue, quoniam
 cum voce *שקלים* cohaeret, significat: ita nunquam
 paucioribus, quam *עשרים גרה* *viginti geris*, sicli pon-
 dus sacrator historia definit. *Regium* autem *pon-*
pus appellari siclum opinamur, quod ponderum men-
 surarumque cura in primis ad reges, tanquam aequi-
 tatis publicae, communisque justitiae arbitros, perti-
 neret, quippe quorum erat, ne quis, privati com-
 modi cupidior, mutare constitutam a Deo, receptam-
 que, normam auderet, cavere, & in desultores ejus
 legis animadvertere. Aptè hanc in rem MARTINUS
 in *Notis Bibl. Gall.* ad II. *Sam.* XIV, 26 *La raison pour*
laquelle il est parlé ici de siclo, ou du poids du Roi, c'est
que les poids étant une chose, qui regarde la police, &
Dieu, s'étant comme d'émis d'udroit de souverain Magi-
strat d'Israël en faveur des Rois, les poids, qui dans les
autres temps avoient été appeller POIDS du SANCTU-
AIRE, furent appellez en suite LES POIDS DU ROIS,
parceque c' étoit au Roi à faire garder l'éralon ou le mo-
delle de chaque poids, afin que tous ceux qui avoient cours
 D
 dans

dans ses Etats fussent faits sur celui-là. Idem quo-
 que ad Gen. XXIII, 10 docet, διδραχμα, quam vocem
 LXX. Graeci Ebraei ἡψω reddunt, penes ALEXAN-
 DRINOS, ubi transcriptus in sermonem Graecum Co-
 dex Ebraeus est, quatuor drachmis Atticis, adeoque
 unam drachmam Alexandrinam duabus Atticis, valuisse.
 Les septante, inquit, ayant fait leur Version à Alexandrie,
 ils ont pris la drachme pour la valeur qu'elle avoit en ce
 país là; or il est certain, qu'elle étoit le double de celle,
 de Grece, & qu'ainsi le didrachme d' Alexandrie, & par
 consequent celui de la Version des Septante, valoit quatre
 drachmes Attiques, qui étoit, selon Josephus Antiq. L. V.
 c. IX la juste valeur du sicel: c'est pourquoi ces mêmes In-
 terpretes ont traduit par le mot de didrachmes les pas-
 sages où il s'agit des sicels sacrez de même, que ceux où
 il n'est questions, que des ventes & des achats purement
 civils: comme on le peut voir en conférant ce passage &
 celui duch. 20, 16, où il sont employé le même mot, & Ex. 21,
 32, avec Ex. 30, 13, Lev. 27, 3, 4, 5. &c. Quae si ita
 sunt, nihil opus est isthac oppido subtili, & ingenio-
 sa magis, quam verosimili siclorum, materiae valo-
 risque respectu, distinctione, quando JOSEPHUS ae-
 que ac PHILO, siclum quippe Ebraeum ad drachma-
 rum Atticarum rationem exigentes, cum Graecis LXX.
 Interpretibus, Alexandrinarum pondus drachmarum
 respicientibus, bene concordant. Proinde constat,
 sibi aliquatenus illa Commentatoris Syri, non ad siclum
 communem, ut vult LUDOVICUS de DIEU ad I. Sam.
 XVII, 15, sed ad Alexandrina pondo, exacta computa-
 tio, pondus loricae Goliathi, quod quinquies mille
 siclorum fuisse dicitur, confecisse

١٠٠٠
 ١٠٠٠

1101

לְכֹלֵי דְאֶזְרָא לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ
לְכֹלֵי דְאֶזְרָא לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ

decies mille
drachmas, quae faciunt octoginta tres libras Babylo-
cas, & quatuor uncias. Quam summam, si ad Roma-
nas rationes referas, non mille, ducentas & quin-
quaginta uncias, seu, centum ac quatuor libras & du-
as uncias, uti quidam, quibus siclus Ebraeus quarta
uncia pars, sive διδραχμων Atticum est, supputarunt,
sed bis mille quingentas uncias, hoc est, ducentas & octo
libras, ut siclus semiuncia Romana, sive τετραδραχμων
Atticum sit, lorica Goliathi aeris pondere acquavit.
Nimium id si cuiquam videatur, CLERICUM audiat,
qui Comment. h. l.: Magnum quidem, inquit, hoc pon-
dus, sed non nimium corpori tantae staturae. Nec mul-
to minus esse potuit, ut squamae istae gladiis, hastis
& sagittis, resistere possent. Quae autem definito
huic loricae ponderi adjecta est vox נחש, materiam
illa quidem, ex qua confecta lorica erat, omnino de-
notat, ut LXX. Interpretes caussam non habuerint,
cur voci χαλκῶ adderent σιδηρῶ: at argumento non
est, aeneos quoque cusos antiquitus siclos esse, prae-
sertim cum non, nisi argenteorum, divini scriptores
fecerint mentionem, dum vocabulum כסף haud ra-
ro cum קרש, distinctis locis commutarunt. Plura,
in eam rem qui nosse cupiat, CASPAR. WASERUM
de Antiquis Ebraeorum Numis, CUMBERLANDIUM &
EDUARDUM BERNARDUM, Anglos, de Ponderibus &
Mensuris Antiquorum, SEBASTIANUM SCHMIDIUM
l. c., JO. CASP. EISENSCHMIDIUM l. c., VILLALPAN-
DUM, ceteros, perlustrare ne graveur.

His ergo tegumentis cum superior pars corporis à telorum irruentium vi satis tuta crederetur, pedum quoque provisum est securitati. Inde est כַּחֲשַׁת עַל רַגְלָיו, frontale aereum super pedibus Goliathi, quod LXX. Graeci κνημίδας χαλκίας ἐπὶ τῶν σκελῶν αὐτοῦ interpretantur. Est autem κνημη, iudice SUIDA in Lex. p. 148. τὸ κοιλὸν τῆς σκέλης, concava cruris pars, & κνημῖς, τὸ περιθήμενον τοῖς ποσὶν ὑπὸ τῆς κνημῆς, calceamentum, quod pedes sub cruris concavitate ambit. Eandem fere notionem VOSSIUS in Etymol. L. L. p. 352. ex Varro- nis IV. de L. L. & Isidori Orig. L. IX. c. XXXIV, tribuit, quando id, quasi ex ob & crura conflatum, ita fuisse nuncupatum ait, quod crura obtegeret. Aliam FESTUS jam olim meditatus est, cum ocreas ab O- cris, tractu Alpium humillimo, qua ad Carnos itur, aspero tamen & confragoso, appellari scriberet, quod, ad ejus similitudinem, esset calceamentum altum, & veluti in collem surgens, quale GERMANI Stiefel, & ITALI Stivale vocant, forte à Steiff, hoc est, rigiditate, quae vox Germanorum Graeco vocabulo σὺφεν, constringere, propinqua ortu videtur. Vetus interpres Germanicus Ebraeo כַּחֲשַׁת reddidit vocabulum Knye- schiwen, quod proprie patellam genu, sive os genu anterioris, significat. BELGA exponit per Scheen Har- nasch. Vocem Scheen autem, sive, ut nostro sermone dicitur, Schinne, praecipue, si, ad quarundam, gentium morem, duriuscule, quasi Skeene, pronun- cietur, oppido affinem esse Arabico كَنْسَا, crus, tibia, seu potius duali ejus numero كَنْسَاينِ, quo ipse interpres ARABS hic utitur, dum Ebraea illa, כַּחֲשַׁת עַל רַגְלָיו

& *super eo duo* *וְעַלֵּיָּוּ שְׂאֵתָן מִן נְחָסִי* per על רגליו
crura ex aere, interpretatur, haud inepte suspiceris.
 LUTHERUS reddit *einen Beinbarnisch*, CHALDAEUS
 טרקלילין, quasi טרק קליל *thoracem parvum*; SYRUS
 [כְּנִיפֵי] *ocreas aeneas, tibialia*, non id male qui-
 dem, ampliori tamen vocum, quam, qui vocabuli
 מַצְחָה certam propriamque notionem definit, signifi-
 catu. Est enim מַצְחָה forma debilior à מַצָּח, cui ma-
 xima cum verbo צָחַח intercedit cognatio, ita, ut מַצָּח
 proprie *frons* sit, à *glabritie & nitore*, quo à reliquo
 capite distinguitur, appellata, מַצְחָה idem, sive et-
 iam, *quod ad modum frontis conficitur*, aut *fronti apta-
 tur*. Tanto autem minus est, cur מַצְחָה de crurum
 tegmine dici miremur, quo familiarius est aliis gen-
 tibus, anteriores rerum partes, faciesque, frontium
 nomine insignire. In scirpo igitur nodum quaerunt
 JARCHIUS, & qui eundem sequitur, LYRANUS ad h.
 l. dum *ocreas Goliathi מַצְחָה* vocari asserunt, quod
 essent lamina *è casside propendens, regens nares, indeque ad
 collum & pedes porrecta*. Ita namque מַצְחָה non peculi-
 are ac separatam armaturae genus, sed galeae quae-
 dam appendicula, insolens tamen ac prodigiosa, fu-
 tura est: id quod praeter expressa in fontibus verba
 fingi recte asserit TOSTATUS. Probabilius multo
 Kimchius ait מַצְחָה טס *laminam fuisse, cruram unicientem,*
appellatam ita à similitudine מַצְחָה proprie dictarum,
hoc est, bractearum, vel aurearum, vel argentearum,
quibus olim puellae frontes ornarint. ומַצְחָה, inquit
 Comment. ad h. l. נְחָשִׁי יָת וּטְרַקְלִילִין רִנְחָשִׁי מִ טַס שֶׁ-
 נְחָשִׁת תְּלוּיָהּ עַל רִגְלָיו לְכַסּוֹתָם וְהוּא שֵׁם מוֹשָׁאֵל מִן מַצָּח כִּי
 כֵן נוֹשְׂאוֹת הַנְּעוּרוֹת טַס הַזֶּה כֵּן אֵן כִּסָּף עַל מַצְחָה וְאוֹתוֹ נִקְרָא
 מַצְחָה

: ומצחה. טס של נחשת —
 וקראו מצחה שהיה כרמות המצחה שנושאוה ענ — מצחה
 הנערות ואותו נקרא מצחה על דרך האמת ההוא שם מושאל
 : ומצחה נחשת cum Proinde nihil impedit, quin
 GUSSETIO Comment. L. Ebraeae p. 479. laminam aeream
 modice incurvatam, qua interior tantum tibia tegitur,
 aut cum FORSTERO in Lex. p. 452. frontem factitiam &
 artificialem, quae ante crura est, vel cum PISCATORE,
 Comment. in h. l. tibialia, quae anteriorem partem
 crurum, quemadmodum frons anteriorem partem
 capitis, operiunt, interpretemur. Neque tamen cum
 ANTONIO BYNAEO, de Calceis Ebr. p. 87. seqq. מצחה
 idem esse ac מנעל Deut. XXXIII, 25, ealceum
 scilicet ferreum, aut aeneum, ausimus definire, tamen
 ceterum ab eodem haud incongrue verba מוסיף ל. c.
 : ונחשת מנעלך ferrum & aes calceamentum
 ejus, ad virtutem Ascheritarum bellicam, à Mose,
 dum conciperet vota, divinitus praevisam, relata,
 quibusdam videantur. Aereas autem, vel aeratas ocreas,
 quas κρημίδας Graeci vocant, militare inprimis
 calceamentum fuisse, HESIODUS praeter ceteros, &
 HOMERUS, docent, dum ille in Scuto v. 122. Herculi
 cum aureo thorace κρημίδας ὀρεγχάλκωιο Φαιεῖς ocreas
 ex orichalco splendido; hic Achilli Iliad. ε. 612, κρημίδας
 εἰσὶ κασσίτεροιο, ocreas ex splendido stanno induit,
 & Achaeos bello strenuos Iliad. η. 41. χαλκῶν κρημίδας ἀχαιῖς
 appellat. Nec est fere, quod contra afferri queat,
 ex omni antiquitate exemplum, nisi EMPEDOCCLIS
 Agrigentini, quem Suidas, Philostratus, Favorinus,
 Aelianus, Diogenes Laertius, Tertullianus de Pallio
 Cap. V. & ex his

his BALDUINUS de *Calceo Antiquo* p. 40. seqq. purpura & calceis aeneis vestiri consuevisse, magna consensione asseverant. Quodsi *Goliath* מַגְלִיתִי ocreis similes operieris, necesse est, ea confectos ratione putes, ut, si non totam tibiā, saltem anteriorem, quae porrigitur, pedem operirent: quanquam non inepte mutatam, procedente tempore, formam, servato prisco nomine, augureris.

VIII.

Vidimus ita ὄπλα Γολιάθια *Goliath*: consequitur, ut de ὄπλοις ἀμυνήσεσιν ejusdem, quibus ad prostigandos hostes usus est, exponamus. Ejus generis primum divinus Scriptor כִּידוֹן nominat, quae vox varias interpretum, cum à seipsis, tum ab aliis dissentientium, experta est expositiones. GRAECI certe eandem *Jos.* VIII, 18, 26. γαῖσον, lanceam, telum, i. *Sam.* XVII, 6, 45 ἀσπίδα, clipeum, *Jer.* VI, 23, μάχαιραν, gladium, *Job.* XLI, 29 πυροφόρον, igniferum telum, interpretantur. CHALDAEUS *Jos.* VIII, 18, 26 & i. *Sam.* XVII, 6, verba כַּחֲפוּתֵי בֵין רַחֲשָׁה וּמַטְלֵי רַחֲשָׁה קִלְסָה וּמַטְלֵי קִלְסָה hoc est, *Hasta aerea, exiens ex galea, ac gestata, ex aere inter humeros ejus, surrogavit.* SYRUS pro ea interdum vocem ܠܘܢܐܘܢܐ quae humerale designat, alias ܠܘܢܘܚܐ, quae lanceam notat, adhibet. Nec minus in ea reddenda inconstans ARABS est, quippe qui *Jos.* VIII, 18, & *Jer.* VI, 23, כִּידוֹן per كَيْدَانٌ jaculum, i. *Sam.* XVII, 45 per كَيْدَانٌ scutum, exponit, i. *Sam.* XVII, 6 autem, Chaldaei sequentis auctoritate, ita circumloquitur:

عَلَى رَأْسِهِ مَعْتَمِرَةٌ مِنْ نَحَّاسِينَ قَتِيلٌ الَّذِي أَسْفَلَ كَيْدَانٌ
hoc

hoc est, super caput ejus tegmen acneum ad bumerum ex-
 tremum demissum. Tam mira principum interpretum
 varietas minorum Deos gentium in diversa inter-
 pretamenta distraxit, prout quisque vel sequendam
 sibi, vel deserendam, illorum auctoritatem putavit.
 Ita namque KIMCHIO in *Lexico* כירון videtur esse,
 כריו מנן לכתפיו tegumentum ejusmodi militare, quod, cli-
 pei instar, humeros Goliathi texerit: JARCHIO *cuspis*
 aerea e galea in acutum, ad modum hastae, inter hume-
 ros porrecta, quae collum a gladiatorum ictibus tueretur:
 LEVI Ben GERSOM *περιστεραχιον* five collarium: aliis
 lamina ad modum tabulae facta, quam SYRI **ל.ב.מ.**,
 GRAECI *τετραπλευρον* vocant. Contra & a se ipso, & ab
 aliis, discedit KIMCHIUS, quando ad *I. Sam. XVII, 6,*
 veluti errorem suum emendaturus: וּלְפִי inquit,
 הפסוק הכתוב למטה שאמר לו דוד לגלית אתה בא
 אלו ברוב ובחנית ובכירון נראה כי כירון זהו רמח כמו
 נטה בכירון והוא עשוי להכות בו לא להגן:
 Nec quisquam est Lexicographorum, praeter GUSSETIUM,
 quin in explicanda vocis significatione haesitet, et
 nunc *armaturam* generaliter, ut CASTELLUS, nunc
scutum, humerale, clipeum ac hastile, interpretetur.
 GUSSETIUS tamen *Comment. L. E. p. 381* & BOCHAR-
 TUS *Hieroz. L. II. C. VIII. p. 159* per כירון *telum exitia-*
le ajunt, significari, quippe quod vocabulum, cum a כיר,
exitium, cladem, contritionem denotante, sit, perinde
 ab effecto certo proprioque, pernicie videlicet, ut
 כיר *gladius* a vastando, חץ *sagitta*, ab excindendo,
 מתי *balista* a delendo, nomen obruisse videatur.
 Et sane, si accurate rem ponderemus, nihil ille vide-
 tur a propria & usitata vocabuli notione dixisse alie-
 num.

num. Praeterquam enim, quod *1. Sam. XVII, 45* cum
 חרב, *gladio*, & חנית, *basta*, armis ad vim inferendam,
 comparatis, כירון componitur, *Jos. VIII, 18, 26*, quo-
 que non aliam com. mode, praeter lanceae, aut *teli*
 huic similis, significationem admittit. *Vexillum* e-
 nim id si quis interpretari malit, aut eidem voci di-
 versissimos significatus, ubi nulla urget necessitas,
 affingat, oportet, aut, *Goliathum* ad singulare, quod
 cum *Davide* ineundum erat, certamen cum vexillo
 venisse, sentiat, quod absolum foret credidisse. *Cli-*
peum autem quin fuisse כירון putemus, impedit נשא
 הצנה, *portator clipei*, qui praecessisse dicitur *Golia-*
thum, ad praelium proruentem. Leve id quidem,
 ac scultheum causae nostrae firmamentum CLERI-
 CO visum est, qui *Comment. ad h. l.* נשא הצנה perin-
 de, ut נשא לחם, generale officii nomen esse, *armi-*
gerumque, non, qui semper arma gestet, sed qui ge-
 stare interdum soleat, significare contendit, ex eo-
 que nihil obstare arguit, quin כירון, *scutum*, a *Goliath*
 humeris pependisse, & נשא הצנה, *armigerum*, illi vi-
 am praevisse affirmemus. At viderit *Vir Clarissi-*
mus, ne, dum aliorum robor sollicitat, ac labefactare
 conatur, exiles ac tenuissimas opes prodat. Argu-
 menta certe, quibus contra *Bochartum* pugnat, tan-
 ta sunt minime, quibus, ut secessionem ab eo faci-
 amus, permoveamur. Non id operose *Virum CL.*
 admovebimus, quod CHALDAEUS, SYRUS & ARABS
 נשא הצנה non generatim *armigerum*, sed נשא הצנה
 ferentem *scutum*, מכלו מוכן, *portantem scutum*,
 נשא הצנה, *virum gestantem clipeum ejus*,
 interpretantur. Ad illud autem acriter intendat a-
 nimum,

E

nimum, quid armigero, seu clipei portatore, stipatus
 ad pugnam, si ipse tulit clipeum, *Goliathus* proceffe-
 rit? Num otiosum & vacuum credibile est tum an-
 tecessisse, cum maxime ejus ministerio dominus in-
 digeret? Quod si omnino vacuum fuisse putet, cur
 לפניו, *ante dominum*, ierit, definiat. Sed חבית, inquit,
 & חרב, *hastam & gladium*, habuit GOLIATHUS: quid
 lancea opus fuit? Poterat eum, si attendisset, BO-
 CHARTUS *Hieroz. L. II. cap. VIII. p. 139.* uberrime e-
 docere, haud insolens fuisse orientis populis, praeter
 arcum & pharetram *κατά δὸν, ὡς τὸ μὲν ἀφένει, τὰ δὲ*
αὐτὸν ἐν χεῖρὸς ἔχοντες, duo pila gerere, quorum alterum
in hostem eminus jacularentur, alterum, ubi cominus
pugnandum foret, adhiberent. Id ille sigillatim,
 praeter cetera plura, ex probatissimis auctoribus col-
 lecta hujus generis argumenta, de *Persis* ex XENO-
 PHONTIS *Lib. I. Cyropaed.* refert, in quos videlicet il-
 lud *Joremiae* dictum extat *Cap. VI. 23, & Cap. L. 42*
 יתוקי: קשת וקרון *arcum & Chidon* h. e. lanceam ca-
 pient. Non igitur absonum fuerit, asseruisse, *Goli-*
ath חבית *hastam justam*, כרון *telum brevius*, lanceae,
 ficae, pilo, gaeso, aut sarissae, simile fuisse, quippe
 ejus generis arma olim ab humeris militum suspen-
 sa esse, idem BOCHARTUS fufe demonstrat. Quo
 minus nos fallaces illas, & captiosas, Clerici interro-
 gatiunculas ferimus, quando a *Bocharto*, qui conce-
 ptis expressisque verbis l. c. כרון *telum brevius*, ab hu-
 meris suspensum, nuncupat, ut idoneis argumentis com-
 probet, longiores quoque hastas a militum humeris
 olim suspendi consuevisse, postulat. Nec isthaec *Cle-*
ricum decuit interpretationis calumnia, qua *Bochar-*
tum ait in JOSEPHI, כרון *per dagu* explicantis, auctori-
 tate

late praesidium ponere, cum ille l. c. p. 137, & 139 JOSEPHI locum ex *Antiquit. Lib. VI c. X.* non alio consilio excitet, quam ut doceat, *Theodoretum*, cum *Quaest. II.* in *Josuaam* כִּירוֹן a *Josepho* per *accidida* exponi scriberet, aut memoria lapsus, aut *Josephi* verba prave legisset. Proinde salva perstat etiamnum a Clerici sugillationibus *Bocharti* sententia, praesertim cum cetera, in quibus כִּירוֹן occurrit, oracula teli significationem non tam admittere, quam exigere videantur. Quorsum inprimis loca *Jobi XXXIX, 23.* & *XLI, 21* pertinent, quippe ubi sonare vel stridere in equum pharetra, micro hastae & *Chidon*, & *Leviathan* ridere vibratum כִּירוֹן dicitur: id quod de clipeo, qui nec mucronem habet, nec vibratur, intelligi nequit. Nec quicquam nostrae interpretationi officit appellatio loci כִּירוֹן נִיר, *I. Paralip. XIII, 9*, commemorata, quippe quam, si ex internectione *Ufae* ortam credas, nihil sane est, quod vocis origini adverfetur: sin aliter, saltem nihil idoneis rationibus effici, quod obsit, potest. Ista autem *Celeberrimi Clerici* argutias vix capimus, quando, ut כִּירוֹן clipeum esse approbet, ex *Arabico* vocabulo كَيْبُت, quod *dolum, fraudem, insidias, stratagemam*, significat, veluti cognato, eam extorquere nititur notionem. Finge enim כִּירוֹן & كَيْبُت ab una origine, verbo videlicet كָא, *deceperit, insidias fruxit*, & affinis maxime significatus esse: qui כִּירוֹן esse clipeum, evinces inde, quem constat aptum quidem ad muniendum, tegendumque, corpus esse, ad insidias autem hosti fruendas minime? Quanto autem magis id, si talia consuetari malis, in *pilorum & lancea-*

lancearum rationem convenit? Causa igitur nulla est, quamobrem plus *Clerici*, quam eorum opinioni tribuamus, qui כרון *Goliathi* ἐπιαιδα, aut ferrum πειραχλιου, interpretantur. His quidem *Chaldaei* imposuit auctoritas, & *Arabes, Syrique*, quorum duo priores, ut supra expositum est, כרון tegmen aeneum super capite *Goliathi* ad extremitatem humeri demissum, tertius פנמ, vel ut alii rectius legi praecipiant, פנמ, פנמ, פנמ, hoc est, laminam ad mensae modum inter humeros porrectam, appellat. Meminisse, nimirum illos decebat, nihil opus esse operimento capitis, ubi jam casside illud egregie undiquaque munirum fuisse dixerant: hunc, non על כפיו, super humeros, sed בין כפיו, inter humeros ejus, collocari כרון, nec indiguisse lamina ejusmodi humerali, cujus humeri iam aenea lorica tegebantur. Idem vero & ii cogitent, qui πειραχλιου quoddam, praeter fontium auctoritatem, & vocabuli כרון naturam, indolemque, fingunt. Nos autem, dum firmiora, & idonea magis *Belga* CL. afferat argumenta, assentimur *BOCHARTO*, tametsi plerosque gentium interpretes dissentire nobiscum videamus.

IX.

De summa rerum autem decerraturו כרון, seu *celum* brevius, sufficere minime videbatur. Armada quoque dextra longiori telo erat, quod חמית divinus scriptor appellat. Id vero *basiam* significare, & a חמית *castra* moveri, quod praecipuus ejus in castris usus esset, originem ducere, inter omnes *Grammatici*

eos convenit. Nec est temere interpretum quispi-
 am, quin id cum Chaldaeo כוריית, aut ἐπιφαιμάτος,
 כוריית, cum Syro כוריית, cum Graecis δόρυ, ἀντίον, aut
 μάστρον, cum Anglis *Speare*, cum Gallis *Heltbarde*,
 cum Luthero *Spies*, cum aliis similiter, interpretetur.
 Proinde id solum danda nobis est opera, ut, quae si-
 gillatim divinus scriptor de hastili & cuspede, tanquam
 distinctis hastae partibus commemoravit, altius ex-
 pendamus. Hastile autem quid, & quale, fuerit, du-
 plex nobis, in geminis olim *Codicibus* obvia, & a *Ma-
 furethib* per notam קרי & כריב indicata, nec tamen,
 qua definitam significandi vim, diversa, vox קרי at-
 que ןע declarat: quod Scripturae genus a Viro CL.
 MATTHAEO HILLERO, in *Arcano Ketib & Keri Libr.*
 I. p. 84. in quartam כריבן effabilem classem erudite
 reductum esse deprehendimus. Nemo tamen est,
 quin suo prope iudicio assequatur, קרי, si ad vivum cer-
 tas propriasque vocabulorum notiones refecimus,
 potissimum *hastillis formam*, ןע contra ejus *materiam*
 propius exactiusque definire. Quo minus nobis re-
 prehendi oī videntur, quando קרי, vel חריב, ןע,
 חרוב, *contum, lignum teres & oblongum*, interpretantur,
 cum utriusque indoles vocabuli facillime isthanc ex-
 positionem patiat. Nec enim officit illi, quod *Chal-
 daicum* aequè, ac *Syrum, & Arabem*, scripturam ןע pres-
 fuis securus esse animadvertimus, dum ille *Ebraeo* red-
 dit נחש, quae forma est ἐπιφαιμάτος. a simplici
 קרי, iste non minus significanter חרוב, ab absoluto
 חרוב, hic חרוב, quae singula *lignum* communi-
 ter denotant. קרי enim, si ex originibus suis aesti-
 mes, quarum vi, quod *praeacutum, faciendisque*

fissuris aptum est, significat: quid impedit, quin li-
gnum porrectum, & in acutum desinens, quale esse,
conti, quippe in armis etiam aliquando habiti, nec sa-
gittis omnino dissimiles, solent, eodem nomine o-
lim appellatum credamus? Causa igitur non est,
quamobrem expungendam hanc scripturam cum ali-
quibus, aut solam, rejecta altera פץ, cum LUDOVI-
CO CAPELLO in Crit. S. Libr. III. cap. VIII, XI, retinen-
dam censeamus. Nam ut altera, hastile illud Goli-
athi teres, & in modum sagittae, tornatum fuisse,
innuit: ita altera sigillatim, id non e corio hippopo-
tami, aquaticae belluae, ex quo עוּסָא אִינְוִרְיָא & דִּסְרָא
olim confecta esse, auctor est Phil. Hist. L. II. c. VIII.
aut aere, ferrove, sed ex ligno solido fuisse docet: ura-
que autem contum, perticam, longurium, tignum, quod
acuto ferro cuspidari solet, extitisse, generali, com-
munique notione, haud obscure indicat. Ceterum,
e fraxineis, quae PLINIUS Libr. XVI. cap. XIII, pro-
pterea quod procera, teretia, pennatisque foliis, ha-
sta item Achillis, ab HOMERO decantata, multum con-
secrata veluti, ac nobilitata sint, hastilibus aptissima
putat, an aliis lignis, contus ille asciatus fuerit, pa-
rum nostra interest cognovisse. Id vero praetereun-
dum non est, tantae illum proceritatis ac magnitu-
dinis fuisse, ut jugo textoris similis, quam hastili,
videretur. Hoc enim velle sibi verba sacrationis hi-
storicae, פָּצָא אִינְוִרְיָא כְּמִנְרָא אִינְוִרְיָא, omnium
mens est Interpretum: tamen inter plerosque, un-
de vocis מִנְרָא origo repetenda sit, parum conveniat.
FORSTERUS certe in Lex. p. 44. in Aegypto natum, in-
deque ab Israelitis translatum esse, contendit. Arbi-
tror, inquit, nomen hoc esse Aegyptiacum, siquidem Aegy-
ptii,

ptii, unde Israelitae migrarunt, celebres fuerunt in arte
 textoria, atque inde eam quoque secum in terram promif-
 sam cum nomine isto deportarunt. Longius hoc, nec
 injuria, petiitum putet, qui malit id cum Kimchio a
 verbo נור, ex quo ניר, novale, nobis reliquum est, de-
 rivari, praesertim cum in Targum pro נור, jugo, no-
 men נירא adhiberi videat. Prorsus tamen rem FOR-
 STERUS tetigit, dum טנור lignum teres & oblongum,
 cui stamen textorium circumvolvitur, esse ait, secutus
 videlicet REUCHLINUM, qui id, in Concordantiis E-
 braicis p. 408. seqq. clavum textoris, liciatorium, lignum,
 circa quod textor, dum textit, volvit, & plicat, pannum,
 consentientibus & approbantibus BUXTORFIO, MER-
 CERO, CASTELLO, ROBERTSONIO, ceteris, inter-
 pretatur. Novissime GUSSETIUS Comment. L. Ebr.
 p. 470 de טנור: Et sane, inquit, non est instrumentum
 manuale textoris, quippe illud prius est tam crassum, ut
 hastagigantis per aequalitatem cum illo describatur. Tex-
 tores autem tam crassa instrumenta non habent manu
 tractanda. Praeterea est aliquid teres, & cylindri for-
 mam imitans. Nam lignum hastae formam illam habet.
 Ergo melius exponi non potuit, quam jugum. Conso-
 nant his LXX. Graeci, qui טנור exponunt per μέσση
 ἄξον, Chaldaeus, qui per תפסור, Syrus, qui per 𐤒𐤍𐤏𐤍,
 Arabs, qui similiter per تفسور explicat, & praeterea,
 ut molem ejus accuratius depingat, eidem voci vo-
 cabulum تفاس praemitit, dum fuisse illud ait, تفاس
التفاس, instar crassi jugi textoria. Qua ipsa adiectione,
 praetermissum a se, quod in Ebraeo est, nomen
טנור, in cujus locum CHALDAEUS תפסור, SY-
 RUS 𐤒𐤍𐤏𐤍, uterque a communi radice ניר, se-
xere,

xere, unde גורר, גורר, γερδης, γερδης, *textor*, GRAECI ὑφανόντων, surrogarunt, videtur compensare voluisse. Illi autem ארניי qui proprie fuerint, quam artem fecerint, & quomodo, si quis nosse penitus velit, GUSSETIUM *Comment. L. E. p. 92 & 805 seqq.* consultiro, ubi vestes, sacerdotum in primis, ac *Levitarum*, ab iis, ope radiorum, in tetrinis, quali crines SAMSONIS *Jud. XVI, 13, 14*, implicatos esse credit, confectas, solarumque illarum tetrinarum proprium, quod מנור, appellatur, lignum ac instrumentum esse, fufius edisserit. Ex quo facile pro se quisque intelligit, חנית hastam *Goliath*i, tanto quippe hastili armatam, ejus fuisse generis, quod ἀγγειάχης & ὀβριάχης *Graeci* vocarunt, ut frequentissime est apud *Homerum*, tantae autem molis, ut recte in eam conveniat illud

VAL. FLACCI *Argon. Libr. VI. v. 235*:

ingentem campis hostilibus umbram

Fert abies obnixa genu.

Nimirum decuit *Heroem* scilicet gentis suae, antefignanum certe, veteri, quem HOMERUS passim, STATIUS *Thebaid. Libr. IV. v. 86* tangit, ritu, non tantum כירון, *lancea*, vel *pilo*, instructum procedere in aciem, sed & hastatum, ita quidem, ut ferramenta cuspidis, pondere, ornatuque, hastilis magnitudini responderent. Neque enim pura *hastia*, qualis a *Romanis* praemium fortitudini ac victoriis statuebatur, opus erat in dubium, decretoriumque, de imperio certamen descensuro. Fas igitur erat militem, non gregarium illum quidem, sed publicae libertatis, imperiique novi, assertorem scilicet, mucrone hastae politius limato, ac nitidius coruscante, uti, cum armorum rubigo inertiam otiumque arguere videatur. Hinc להבת

להבת הנית, *flamma hastae*, eia divino scriptore attribuitur. Neque enim licet illud cum HIERONYMO, JUNIO, ceteris, per *hastam micantem*, aut *splendentem gladium*, quali להבת participii forma esset, explicare, nisi temerare literas vocales, in divino Codice expressas, aut ab *Arabum* verbo *أردى* ardendi, vel accendendi notione *Ebraeae* voci להב cognato, firmamentum causae petere velis, quorum illud nefas ac sacrilegum, hoc incertum ac dissonum, haud injuria haberi possit. Esse autem להבת formae nomen constructae, a להבה, quod *flammam* proprie, tralate *aciem nitore quasi flammantem* denotat, jam olim agnovere CHALDAEUS, SYRUS & ARABS, cum illud *שנבנה*, *سنبان*, *سنبان* a communi origine *שנן* acuire, *expolire*, *cuspidare*, *aciem*, *acum*, *cuspidem*, interpretarentur. Nec discrepant ab his LXX. GRAECI, si, vocabulum *λόγχη* *micronem*, quae frequens ejus est apud *Graecos* notio, significare, insequens pronomen *αὐτῶν* autem ad praecedens nomen *δόξα* referri oportere, existimetur. Est igitur להבת הנית idem, quod *Nab. III, 4*, ברק הנית appellatur, *praeifixus* videlicet *hastili micro*, isque *politus* ac *laevigatus*, ut, praecipue ad solis radios vibratus, praefringere visum, mentirique fulgura possit. Ne vero is quoque ex aere solido fuisse crederetur, adjecta consulto vox ברק est. Quam, utut per definitum pondus *שש* מאות שקליות a verbis להבת הנית disjuncta sit, cum iisdem tamen, non cum שקליות, sensu cohaerere, oportet, sentiamus, nisi sexcentos siclos ferreos, cuosos videlicet, & utrinque signatos, in hastilis cuspidem nova arte compactos fuisse, fingere malimus.

F

At

et iterum :

*Postquam defessi sunt, stant & spargere sese
Hastis ansatis, concurrunt undique telis.*

X.

Propius instituto nostro est, de *clipeo*, quem solum ex *Goliathi* armis superesse videmus, exponere. Hunc autem non ab ipso *Goliatho*, sed ab armigero ejus praeunte, ad locum pugnae gestatum esse, supra §. VIII. contra CLERICUM & TOSTATUM asseruimus. Nimirum recte NICOLAUS de LYRA tradit, pugiles olim, cum ad certamen procederent, praemississe sibi armigeros cum scutis, quae ipsi, cum jam conferendae manus essent, tuendo corpori adhiberent. Tales fuere *ἄπλοπαζόχοι*, *ὀπλοφόροι*, *στυροφόροι*, *Scutigeri*, *Armigeri*, *Insignitarii* illi, GALLIS *Escuriers*, ANGLO-SAXONIBUS *Schild-Knaven*, vel *Schild-Knichte*, dicti, quibus HEROES, *Principes*que, in pugnam descensuri, usi jam antiquissimis temporibus perhibentur. Ita sane in sacris historiis de ABIMELECHI, *Jud.* IX, 54. SAULIS, *1. Sam.* XXXI, 4, 5, 6. JONATHANIS, *1. Sam.* XIV, 1, 6, 7, 13. 14. aliorum, in profanis, praecipue apud HOMERUM, de *Hectoris*, *Achillis*, *Diomedis*, ceterorum, armigeris diserte traditum invenimus. Quorum quidem sortem, saltem propiori aevo, non ignobilem fuisse, aut abjectam nimis, ex eo liquet, quod nobili quoque loco nati graviora militum arma, hastas puta, & clipeos, in bellis haud raro gessere, armigerorumque vices equitibus praestitere. *Noter Goliathi* anteambulo, qualiscunque ille fuerit, tantum *צנה נושא clipei*, seu *scuti, portator fuit.* *צנה*

enim *scutum* esse, vel *clipeum*, CHALDAEUS etiam, SY-
 RUS, & ARABS, agnoverunt, quippe qui ei vo-
 cabula שוּטָן, חֶבֶל, قوس, *scutum, clipeum, umbonem*,
 significantia, sua quisque lingua, reddiderunt. GRAE-
 CI LXX. צַנָה per τὰ ὄπλα expriment : id quod *αδρ*
ἐξοχῆν de *clipeo*, Latinorum more, intelligendum vi-
 deri poterat, nisi jam *Goliatho* sigillatim ἀσπίδα attri-
 buissent. Originem vocis צַנָה *Grammatici*, a צָנָן, *frige-
 scere*, unde צַנָה *Prov.* XXV, 13, *frigus est, fere de-
 ducunt*. Quae notio cum in *scutum, clipeum*ve, pa-
 rum conveniat, alii ei significationem verbi צָנָן vel-
 uti cognatam succenturiant, renurque, *peltam*, praeci-
 pue *acuminatam*, צַנָה dicit, quod perforet multum,
 ac penetret, vel refrigeret etiam, quemadmodum
 frigus multum pungit, & in abdita se insinuat. At
 apte illis MERCERI istud verbum in *Lexico* sub radi-
 ce צָנָן occinimus: *Nos saepe nominum causas ignoramus,
 ubi satis esse putem, nostram inscitiam profiteri,
 quam temere divinare.* Φυλακτιδῶν tamen armorum
 genus, quo milites corpora adversus hostilia regunt
 tela, non ἀσπιδίων, quo vim inferunt, צַנָה esse, ex
1. Reg. X, 16, ubi cum שֹׁנֵי, tanquam re simili, compo-
 nitur, & ex *II. Chron.* IX, 15, ubi in recensione πλο-
 πίας praeter חֶבֶל, sive *hastam*, etiam צַנָה, illa qui-
 dem ad nocendum, haec ad protegendum, ex usu
 istorum temporum, & antiquissimae militiae more,
 praesertim cum turma insequens v. 3. omni armo-
 rum genere instructa esset, necessaria, commemoratur,
 GUSSETIUS in *Comment. Ling. Ebr.* p. 718. diser-
 te adstruit. Nihilo tamen minus LXX *Graeci* in ex-
 positione eius titubant, dum modo θυρεῶν, modo δόρυ,
 trans-

transferunt. Id quidem e DIONYSIO, POLYBIO,
 PLUTARCHO, aliis, recte constat, *Συγερν* inter, & *κλιπεα*,
 tale a *Graecis* discrimen constitui, quale a *Latinis*
 inter *scutum*, & *clipeum*, ut illud sit, *januae instar*, qua-
dratum & oblongum, hoc *rotundum*. Quod si VATA-
 BLI, AMAMAEque conjecturis, quas ad I. Reg. X, 16,
 17, faciunt, standum sit, צנה, praecipue ubi cum מנן
 proxime conjungitur, *scutum est, quod totum hominem*
operit, מנן contra *clipeus*, seu *scutum minus*. Accedit
 his haud obscure CLERICUS in *Comment. ad Reg. I. c.*,
 dum, etsi, quale olim inter מנן & צנה discrimen fu-
 erit, definire omnino non auit, majus tamen instru-
 mentum militare צנה, quam מנן fuisse, ex eo eluce-
 scere existimat, quod majus argenti pondus in illud
 infusum perhibetur. Clarius eam in rem COC-
 CEJUS in *Lex. p. m. 357*, ex I. Reg. X, 16, 17, & II. Chron.
 IX, 15, 16, docet, צנה *sexcentis auri pondo*, מנן vero *tri-*
bus tantum minis, hoc est, *trecentis auri pondo*, expen-
 sum esse, adeoque dimidiae צנה aequalem מנן inte-
 gram extitisse. Quae si ita sunt, צנה *Goliath* *Συγερν*,
 seu *scutum*, fuisse, facile sibi persuaderi quispiam pa-
 tiatur, maxime cum CALDAEUS צנה תריסר, quae
 vox *Graeco Συγερν* affinis est, interpretetur. At tan-
 tum abest, ut illa supra indicata vocabulorum מנן &
 צנה differentia ab omnibus observetur, ut plerique.
 Interpretes nunc *scutum*, nunc *clipeum*, utrumque in-
 discriminatim appellent. GERMANI certe tam צנה,
 quam מנן, *Schilde* vocant, cujus vocis origo ab *Ebræo*
 verbo שליט, *dominari*, propterea aliquibus videtur,
 derivanda, quod principes populorum ejusmodi
 שליט, hoc est, *scutis & umbonibus*, securitatis caus-
 sa, primum usi sint, deinde vero quilibet bellatores.

LUTHERUS autem, sicubi conjunctas voces צנה וצנה per *Schild und Waffnen* exprimit, hoc minus est reprehendendus, quod non aliud *Germanis* vocabulum suppetit, quo distingui apte alterum ab altero certa notione possit. Nec alienum sane a persona, habituque *Goliathi* fuerit, צנה ejus clipeum potius, quam *scutum*, interpretari, quod vix videtur grande scutum commode ab eo, jam satis armis ornerato, tractari potuisse, nec opus fuisse bene loricato, sive cataphracto, militi novo hoc corporis totius munimento. In *Romana* certe acie secundi tantum ordinis milites, qui lorica armati non erant, scuta gerebant, post quae perinde tuti, ac sub loriceis & clipeis, laterent. Erant enim scuta ex *arbore*, praefertim *aquatica*, *ficu*, *salice*, *tilia*, *betula*, *sambuco*, *populo* utraque, quae pertinacissime resistunt spiculis, gladiisque, confecta. Primi contra ordinis milites, praeter *galeas*, *loricas*, *ocreas*, *clipeos* quoque, & eos quidem ex metallo, aere potissimum, affabre fictos, quod e *LIVIO*, & aliis, passim discimus, tenebant. Quibuscum si *Goliathi* armaturam, haecenus a nobis explicatam, componas, haud difficulter simillimam deprehendes. Illis enim, ut tradit *LIPSIUS* de *Militia Romana* L. III. *Dialog. I. seqq.*: erat clipeus: huic צנה. Illis ensis a dextro femore pendens, *HISPANIENSIS* dictus, mucrone anceps eximio: sed & huic חרב, quamvis non ex hoc, quod exposuimus haecenus, oraculo, ex ejusdem tamen capituli versu *quinquagesimo primo*, ubi expressa evaginati gladii mentio fit, liquet. Illis verut a duo: huic כירון, quamvis non geminum, quod praeter divini verba *Codicis KIMCHIUS Comment.* in h. l. fingit. Illis *galeae acneae*, *loricae*, *ocreae*, *hastae*:

baſtae: ſed & huic כובע נחשת. שריון קשקשים. מצחת
 חנית & על רגליו. Omnia iſthaec *Goliathi* arma a
 DAVIDE victore primum באהליו in *tabernaculo ſuo*,
 five *domo patris ſui*, depoſita, poſt, cum rerum
 potius eſſet, in regiam translata, ſolum autem gla-
 dium ſtatim, depugnata pugna, veluti tropaeum, DEO
 conſecratum, & in tabernaculo NOBAEO, in perene-
 ne conſecrae a DEO victoriae monimentum, aſſerva-
 tum, atque inde ſub initium exilii repetitum eſſe, ex
 1. *Sam.* XVII, 54 & XXI, 10 aperte conſtat. Quo gra-
 vior iudicanda eſt DIONYSII CARTHUSANI in *Com-
 ment.* ad h. l. prolapsio, quando nunquam ait in divi-
 nis literis in *tabernaculo ſuo*, ſed ſimpliciter in *taber-
 naculo*, legi opinatur, ex eoque audacter affirmat, de-
 tracta *Goliatho* ſpolia illico omnia tralata in taberna-
 culum divinum eſſe, aeternaeque tanti facino-
 ris memoriae dedicata.

ERUDITISSIMO DOMINO
MAGISTRO RESPONDENTI

S. P. D.

PRAESES.

HERMANNORUM *nomen, fastis gentium, & seculorum monumentis, si quod aliud, celebratum, virtutis, quae toga, sagoque, colitur, exercitatio ab ultima inde gentis nostrae aetate ad immortalis fastigium gloriae extulit. Originem ei summa in bello, & cum imperio conjuncta, dignitas, incrementa autem eorum, quibus delata illa est, praeter ceteros spectata fortitudo ac prudentia, dedisse perhibetur. Quibus rebus factum est, ut, quod fortuna prius singulis per exiguum forte curriculum vitae commoderat, mox proprium fieret multorum, perpetuumque, ac haereditarium, decus. Neque enim tam sterilis virtus est, quin, cujus ipsa commoditatis usum peperit, ejus sensum, voluptatemque, seris etiam posteris percipiendam transcribat. Quorum ego omnium cum in memoriam redeo, & in TE, Eruditissi-*

ditissime HERMANNE, intueor propius, etsi, illis, an aliis, originibus gentilitium, quo uteris, nomen acceptum referri oporteat, definire nequeam, videor tamen mihi videre stirpem aevi nostri, prisco illo HERMANNORUM nomine non indignam. Animadverto enim in TE indolem ad consecranda sola, quae ardua, quae sublimia, quae supra vulgi fortunam, velut in illustri, posita sunt, studia fictam, exemplisque virtutum, & clarorum fama nominum, tanquam Miltiadis in Marathonio campo tropaeis, excitatam, ut cursum gloriae juvenis in eas, annosque ingenio antevertas. Emicuit illa inter Commilitones jam tum iis temporibus, cum Afranae alumnus disciplinae, Doctorum de TE opinionem solertia, ingenique felicitate, vinceret: eluxit, cum ex illis veluti carceribus dimissus, in his Musarum ad Albim stadiis, ad calcem, nostris, aliorumque, auspiciis, mira celeritate contenderes: effulget nunc, dum, quod alii nunquam, serius alii, nec sine trepidatione, suscipiunt publicae disceptationis certamen, TU, parum annis, longius do-
Etrina,

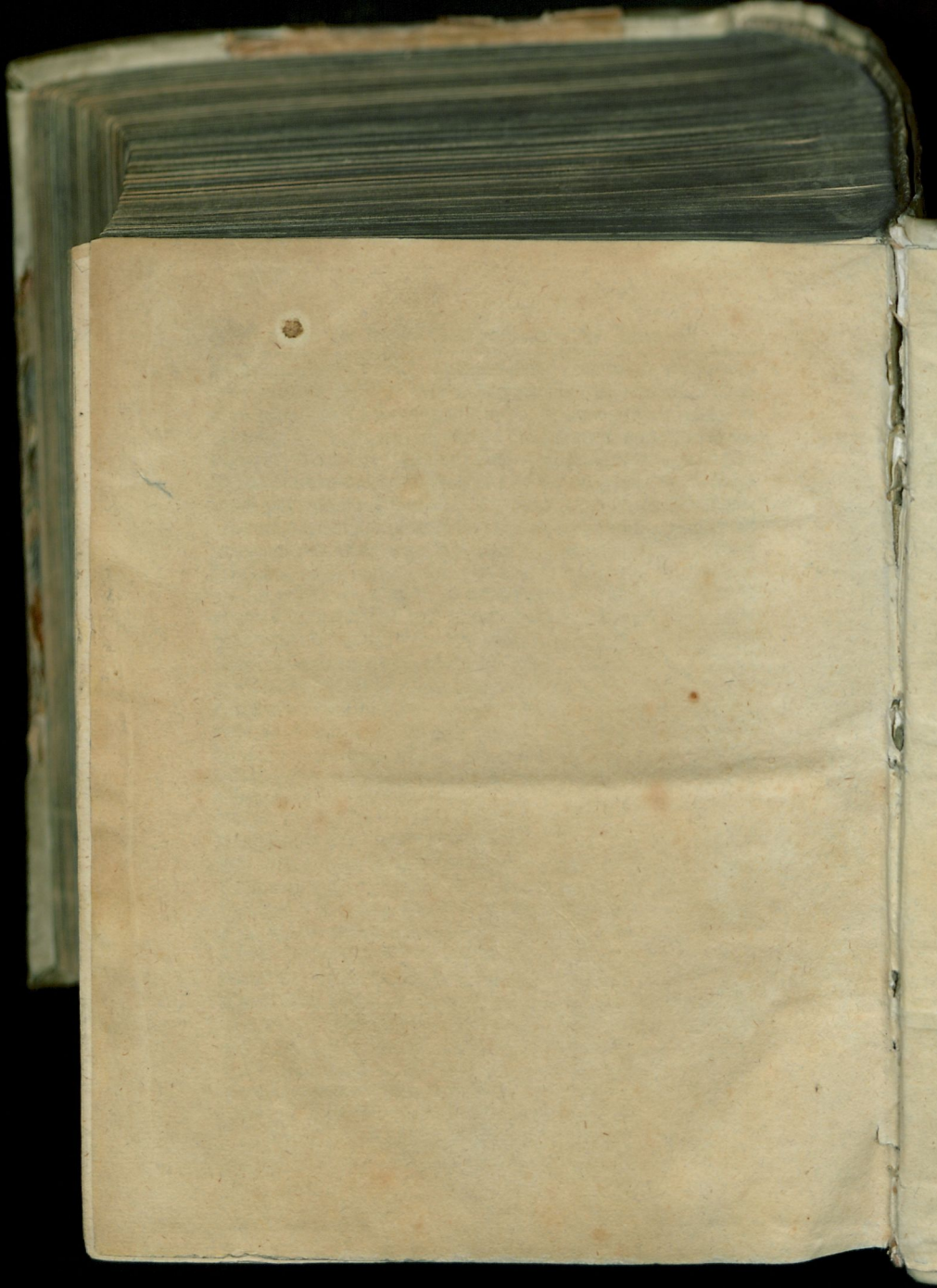
Etrina, apud nos provectus, erecto, obfirmatoque, animo ingrederis. Quo minus dubiam ego spem concipio, fore, ut aetati succrescat laudum TUARUM cumulus, PATRISque TUI, viri honestissimi, ac integerrimi, nostrisque rebus amicissimi, cui semper & cupimus bene, & precamur, vota ac desideria non expleantur abs TE, sed superentur. Tanta autem virtutis TUAE expectatio cum nobis sit, age, Humanissime HERMANNE, virum TE semper, assertoremque nominis TUI, praesta, nec in ea tantum, quam propediem adversus commentationum nostrarum oppugnatores in campo Musarum instruemus, acie bene sta, sed deinceps etiam, quae impedire inoffensum ad metam iter videantur, impelle, disjice, profliga, in itaque laudis spatia pietate, industria, probique, ac temperati, moris imitatione, emetire. Vale. Perscripsi

Vitembergae in Saxonibus, IV.

Idus Martias, A. R. G.

clbccc XI.

os) o (so

01 A 6633

ULB Halle
003 090 418 3

5b.

17/17

B.I.G.

Farbkarte #13

Centimetres

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

56.

2. D. B. V.
DE

כלי גליה

SIVE

ARMATURA GOLIATHI,

Ad illustrandum 1. Sam. XVII, 4. seqq.

SVB AVSPICIO
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI,
DN. FRIDERICI AVGVSTI,
PRINC. REGII ET ELECTOR. SAXON. HEREDIS,
&c. &c. &c.

IN AUDITORIO MAJORI
Ad diem XIV. Mart. A. O. R. MDCCXI.
HORIS CONSVE-
TIS PVB-
BLICE DISPV-
TABVNT
PRAESES

**IO. CHRISTOPHORUS VVICH-
MANNSHAUSEN,**
LL. OO. Prof. Publ.

ET

RESPONDENS

M. CHRIST. EHRENFRIED HERMANNUS,
NOSSENA-MISN.

VITEMBERGAE, EX OFFICINA CHRISTIANI SCHROEDTERI, ACAD. TYPOGR.